

Evaluatie en Toekomst Sociaal Domein Tynaarlo

maart 2018

Samenvatting

Op 21 maart a.s. kiezen de inwoners van de gemeente Tynaarlo een nieuwe gemeenteraad. Dan zal er een nieuw college gevormd worden. Raad en college zullen vervolgens op alle beleidsterreinen keuzes moeten maken. In deze nota staat centraal welke keuzes kunnen nieuw college en raad in het sociale domein maken en op grond waarvan?

Evaluatie

Om keuzes te maken is van belang in hoeverre we op dit moment onze gemeentelijke doelen op het sociaal domein behalen. De conclusies hiervan zijn, op basis van verschillende indicatoren:

1. Op de meeste terreinen worden de doelen gehaald. Op bijna alle deelterreinen in een voldoende hoog tempo, dat we moeten zien vol te houden. Het stuur volledig omgooien lijkt daarom niet nodig.
2. Een uitzondering hierop is de integratie van mensen die sociaal blijvend buiten de boot dreigen te vallen, zowel inwoners die hier geboren zijn als nieuwkomers.
3. Op veel terreinen van ons sociaal beleid zijn wel verdere verbeteringen gewenst en mogelijk.
4. Belangrijk: nog meer aansluiten bij wat inwoners echt nodig vinden/hebben, vanuit een oordeel-loze insteek. Dit kan ook de cliënttevredenheid verder verhogen.
5. Voor de meeste verbeterpunten is er meer verbinding nodig tussen samenwerkingspartners. De gemeente moet hierin de regie nemen, zowel op beleids- als op uitvoerend niveau. Dit kan op basis van een gezamenlijke visie met duidelijke rolverdelingen en af te spreken resultaten.
6. Daarbij verdient (logischerwijze) extra aandacht de samenwerking met de partners die niet in de sociale teams participeren.

Specifieke terreinen waarop verbeteringen (zeer) gewenst zijn:

- a. Schuldenproblematiek (als basis voor veel andere problemen)
- b. Laaggeletterdheid / niet mee kunnen doen in de samenleving (fundamenteel voor sociale participatie en zelfredzaamheid)
- c. Eenzaamheid
- d. Vechtscheidingen en problemen van kinderen daarbij (toenemend probleem)
- e. Onvoldoende breedte van het vangnet tussen ambulante hulpverlening en beschermd wonen
- f. Nog onvoldoende bekendheid van de sociale teams en het expertiseteam jeugd en OGGZ-netwerk (openbare geestelijke gezondheidszorg)
- g. Nog onvoldoende samenwerking tussen jeugdhulp en passend onderwijs.

Trends en ontwikkelingen

We moeten rekening houden de volgende maatschappelijke ontwikkelingen, die de komende jaren een rol gaan spelen:

Problemen / dreigingen:

1. De sociale samenhang dreigt verder af te nemen.
2. De dreiging dat sommige mensen sociaal en economisch blijvend uit de boot vallen, neemt verder toe. Dit geldt zowel voor in Nederland geboren inwoners als nieuwkomers.

3. De kosten van het beleid sociaal domein dreigen (fors) toe te nemen. Een deel van de kostenstijgingen zal de rijksoverheid via het gemeentefonds compenseren, een voorlopig nog onbekend deel niet.

Kansen:

4. De ontwikkeling van de technologie kan bijdragen aan kostenbeheersing en daarmee handhaving van het voorzieningenniveau.
5. Nieuwe maatschappelijke initiatieven, zoals de deeleconomie, maar ook verdergaande digitalisering, kunnen de sociale cohesie juist versterken en kosten besparen.

Daarnaast is er een aantal taken die als gevolg van veranderde wetgeving op ons afkomen: beschermd wonen wordt in 2020 een taak van alle gemeenten in Nederland (in plaats van centrumgemeenten), we moeten in 2018 voldoen aan strengere privacy-wetgeving, we moeten zorgen voor een sluitende aanpak voor mensen met verward gedrag, en een regeling voor verplichte zorg, een meldcode Huiselijk geweld en een inclusieve samenleving.

Het aantal inwoners dat zorg vraagt zal in de komende jaren waarschijnlijk stijgen (Wmo met 2,6%, Jeugdhulp 2,5%, Participatiewet – moeilijk in te schatten).

Denkrichtingen

De keuzes die we kunnen maken in het sociale domein, hangen deels af van onze levensbeschouwelijke visie. Daarom hebben we de uitdagingen die het sociaal domein ons stelt vanuit drie verschillende denkrichtingen bekeken: een sterk individualistische, een meer collectieve en een meer sociale.

In de **individualistische** denkrichting zit het ideologische uitgangspunt dat het individu de hoeksteen van de samenleving is. Het individu is eigenaar van zichzelf en van wat het produceert. Het is zijn eigen baas en zorgt voor zichzelf.

In het **sociale denken** beschouwt men de mens als door en door sociaal wezen in een of meer sociale verbanden. Die sociale verbanden zijn de hoekstenen van de samenleving. Het zijn dan ook die sociale verbanden die bij voorkeur de collectieve verantwoordelijkheden moeten dragen. De belangrijkste zijn (in willekeurige volgorde) het gezin, de familie, de vriendenkring, de burens, de collega's op het werk, de kerk, de vakbond, de harmonie, de voetbalclub en het dorp.

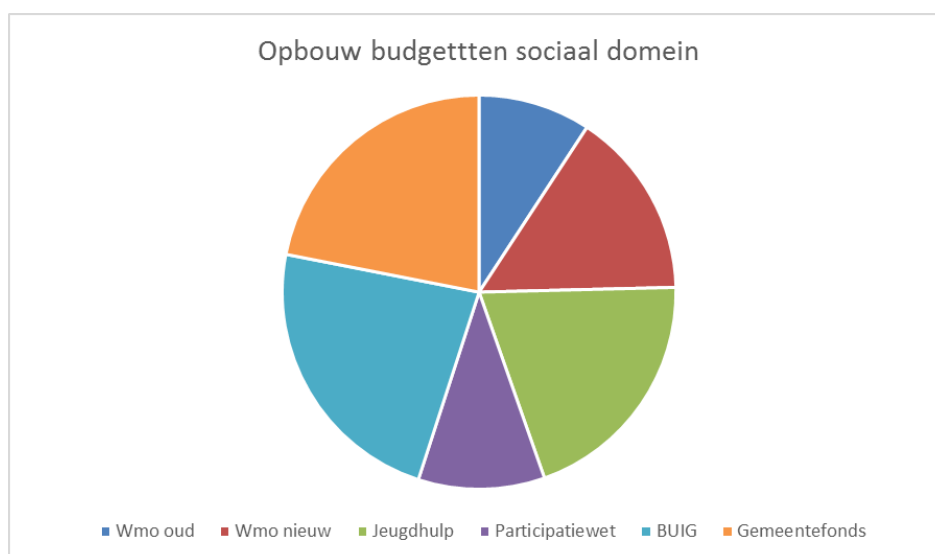
In een **collectieve visie** is het individu helemaal niet zo sterk, autonoom en zelfstandig als sommige mensen graag geloven. Mensen die met minder geluk, zelfvertrouwen, zelfdiscipline en doorzettingsvermogen uit hun jeugd zijn gekomen is dat niet te verwijten. Zij hebben onze solidariteit nodig. We vormen samen de samenleving en zijn voor een deel samen verantwoordelijk, ook voor wie niet mee kan. Alleen de democratisch gelegitimeerde overheid is in staat om namens de samenleving als collectief de hulp van mensen te financieren.

Keuzes en financiën

Hoe ziet het sociaal domein er financieel uit en tot welke keuzes leiden deze denkrichtingen:

De budgetten zijn in 2017 ten opzichte van 2015 met zo'n 10% gedaald. Naar verwachting zullen ze komende jaren op het huidige niveau blijven. Het totale budget voor het sociaal domein is derhalve

26,0 miljoen euro. In de afgelopen periode is voor nieuwe personeel in het sociaal domein geen overhead toegerekend. Dit wordt in het rapport gecorrigeerd; hiervoor wordt aan de uitgaven 0,3 miljoen euro toegevoegd.

Van het totaal beschikbare budget van € 26 miljoen schatten wij in dat zo'n € 3 miljoen beïnvloedbaar is (12%).

De posten, waarop (op termijn) bespaard kan worden, zijn:

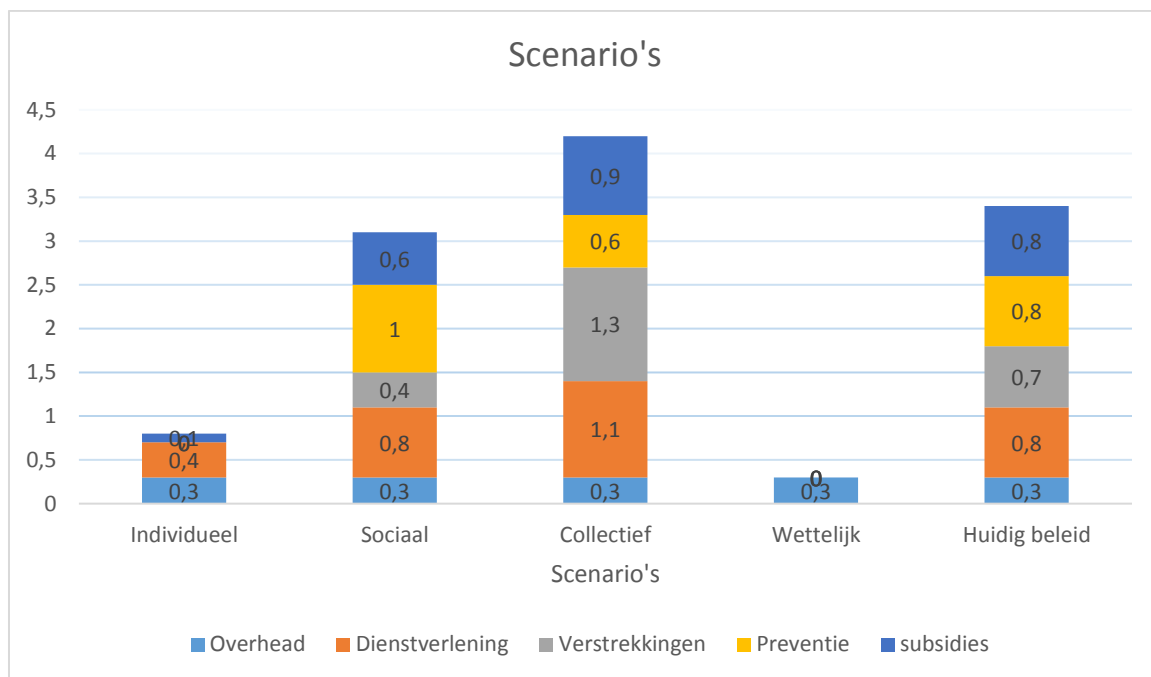
- Subsidies voor vrijwilligers, ouderen, jeugd en subsidies voor voorzieningen (€ 0,7 miljoen)
- Omvang formatie Sociale teams en Expertiseteam Jeugd (€ 0,5 miljoen)
- Versobering bijzondere bijstand (€ 0,3 miljoen)
- Versobering dienstverlening Werkplein Drentsche Aa (€ 0,3 miljoen)
- Versobering verstrekkingen Wmo, (dagbesteding en begeleiding, huishoudelijke hulp toeslag, incl. PGB's) en schulddienstverlening (€ 0,9 miljoen)
- Participatiegelden werkzoekenden (0,2 miljoen)
- Dorpshuizen (€ 0,1 miljoen).

Derhalve komt het budget dat benodigd is voor het uitvoeren van een pakket dat 'wettelijk verplicht' is, voor het basisjaar 2018 uit op in **totaal 23,3 miljoen (inclusief overhead)**.

De denkrichtingen leiden tot meer en minder investeren op verschillende onderdelen. In onderstaand schema hebben we in beeld gebracht welke bovenwettelijke uitgaven bij de verschillende denkrichtingen passen. Ter vergelijking hebben we ook het huidige beleid opgenomen.

Keuze-items	Doelen	Individa- listisch	Sociaal	Collectief	Huidig
Subsidies voor vrijwilligers, ouderen, jeugd	Zelfredzaamheid, sociale verbanden, versterking sociale zone (afhankelijk van scenario)	0,1	0,6	0,8	0,7
Omvang formatie Sociale teams en	Zelfredzaamheid. Sociale	0,4	0,5	0,8	0,5

Keuze-items	Doelen	Individa- listisch	Sociaal	Collectief	Huidig
Toegangsteam Jeugd	samenhang, participatie, kostenverlaging/ vernieuwing zorg				
Begeleidingskosten WPDA	Vangnet en participatie	-	0,3	0,3	0,3
Verstrekingen Wmo, Jeugdhulp, Participatiewet	Vangnet	-	0,4	1,3	0,7
Dorpshuizen	Participatie			0,1	0,1
Extra inzet	Participatie, voorkomen buiten de boot vallen, bijzonere bijstand, armoede/schulden		0,5	0,4	0,3
Extra inzet	Preventie jeugd		0,2	0,2	0,2
Extra inzet	Sociale verbanden; subsidie dorpsinitiatieven		0,3	-	0,3
Uitgaven 'wettelijk minimaal'		23,2	23,3	23,3	23,3
Totaal uitgaven		23,8	26,1	27,2	26,3
Relatie tot beschikbaar budget 2018 (26,0)		-2,2	+0,1	+1,2	+0,3

Bovenstaande tabel laat de uitgaven zien exclusief het wettelijk verplichte deel.

Tot slot moet nog dit worden opgemerkt. Voor een succesvolle aanpak, die op langere termijn leidt tot een financieel duurzaam opereren binnen budgetten, blijkt (zowel uit landelijke als Tynaarlose ervaring) dat het belangrijk is dat er op verschillende terreinen die in de denkrichtingen worden aangehaald actie wordt ondernomen. Het is zinvol te investeren in de combinatie van zelfredzaamheid, sociale verbanden en participatie in de maatschappij, maar ook het (doen) ontwikkelen van nieuwe lichtere en goedkopere vormen van zorg. Daarnaast is een vangnet van collectieve voorzieningen en individuele verstrekkingen nodig.

Op basis hiervan hopen we dat een nieuw college geïnspireerd tot keuzes kan komen.

Inhoudsopgave

Samenvatting.....	2
Inleiding.....	9
Hoofdstuk 1: In hoeverre halen we ons gemeentelijke doelen?	10
1.1 Onze doelen.....	10
1.2 Strategie	10
1.3 Halen we de doelen?	11
Hoofdstuk 2: met welke maatschappelijke ontwikkelingen moeten we rekening houden?.....	13
2.1 Korte termijn	13
Hoofdstuk 3. Wat zijn oplossingsrichtingen? Drie levensbeschouwelijke denkrichtingen	16
3.1 Denkrichting 1: individualistisch.....	16
3.2 Denkrichting 2: collectief.....	16
3.3 Denkrichting 3: sociaal	17
3.4 De drie denkrichtingen binnen de wettelijke mogelijkheden	17
3.5 De drie denkrichtingen en onze zorgpunten.....	19
Hoofdstuk 4 Denkrichtingen financieel vertaald.....	20
4.1 Uitgangssituatie.....	20
4.1.1 Budgetten	20
4.1.2 Resultaten afgelopen jaren	21
4.1.3 Verwachting voor 2018	22
4.1.4 Het wettelijk verplichte deel van de uitgaven.....	23
4.2 Varianten op basis van de zienswijzen uit hoofdstuk 3	24
4.2.1 Individualistisch	24
4.2.2 Sociaal.....	25
4.2.3 Collectief.....	26
4.3 Cumulatief overzicht	28
4.3.1 Schematisch.....	29
4.3.2 Huidige inzichten in relatie tot de varianten.....	30
Bijlage 1.	31
Een beeld. De gemeente Tynaarlo en het sociaal domein.....	31
Bijlage 2	41
Hoe meten we hoe succesvol ons beleid is?	41
Bijlage 4	47
TRENDS EN ONTWIKKELINGEN SOCIAAL DOMEIN	47

Inleiding

Op 21 maart a.s. kiezen de inwoners van de gemeente Tynaarlo een nieuwe gemeenteraad. Dan zal er een nieuw college gevormd worden. Raad en college zullen vervolgens op alle beleidsterreinen keuzes moeten maken. Deze nota is bedoeld om dat op het sociaal domein mogelijk te maken.

Centraal staan de vragen: welke keuzes kunnen nieuw college en raad maken en op grond waarvan?

Achtereenvolgens beantwoorden we de volgende vragen:

1. In hoeverre behalen we op dit moment onze gemeentelijke doelen op het sociaal domein? (Hoofdstuk 1)
2. Met welke relevante maatschappelijke ontwikkelingen moeten we rekening houden? En wat zijn de gevolgen ervan voor het succes van ons beleid? (Hoofdstuk 2)
3. Vanuit welke levensbeschouwelijke denkrichtingen kunnen we naar het beleid kijken om onze doelen verder of beter te bereiken? Welke oplossingen bieden de denkrichtingen voor de problemen in onze sociale praktijk van nu (H1) en de problemen die we kunnen verwachten door de gaande maatschappelijke ontwikkelingen (H2)? (Hoofdstuk 3)
4. Hoe pakken de denkrichtingen in financiële zin uit, welke keuzes maken zij mogelijk?

In bijlage 1 schetsen we een beeld van het bestaande sociaal domein in Tynaarlo, geïllustreerd met praktijkvoorbeelden..

Bijlage 2 geeft inzicht in hoeverre we de effecten van ons beleid kunnen meten.

Bijlage 3 biedt de evaluatie van de doelen sociaal domein.

Bijlage 4 geeft de trends en ontwikkelingen in het sociaal domein weer.

Bijlage 5 geeft inzicht in de activiteiten die in het kader van het Transformatieplan zijn uitgevoerd en hun effecten

Hoofdstuk 1: In hoeverre halen we ons gemeentelijke doelen?

In mei 2017 hebben we ons beleid voor het sociaal domein kwalitatief geëvalueerd. Belangrijkste conclusie was: de dienstverlening die we bieden en de activiteiten die we uitvoeren dragen alle bij aan het behalen van de beleidsdoelstellingen. Voor een toelichting zie bijlage 1 punt 10. Voor een verdere onderbouwing van deze conclusie: zie het evaluatierapport.

Voor déze nota zijn we een stap verder gegaan. We hebben ook de vraag gesteld of onze activiteiten wel voldoende en snel genoeg bijdragen aan het bereiken van onze doelen.

In de goede richting gaan is voor deze nota niet genoeg. Dat moeten we ook voldoende en snel genoeg doen. We kunnen daar inmiddels een inschatting van maken, nu we verder af zijn van de start van de transformatie van het beleid.

We hebben bij de volgende bronnen informatie gezocht om deze vragen te beantwoorden en onze concept-conclusies te toetsen:

- a. Cijfers die een indicator kunnen zijn voor het succes van ons beleid (o.a. cliënttevredenheidsonderzoek en het aantal bezwaren en klachten).
- b. Een interne klankbordgroep van beleidsinhoudelijke en financiële deskundigen.
- c. Externe klankbordgroep bestaande uit mensen die werkzaam zijn bij een van onze partnerinstellingen op het sociaal domein, politiek en maatschappelijk betrokken inwoners.
- d. Facebook. We hebben de resultaten van de vorige informatiebronnen om de gemeentelijke Facebookpagina (met daar achter onze website) gezet. Mensen die het met uitkomsten helemaal niet eens zijn, kregen de kans aan de bel te trekken.

1.1 Onze doelen

Het gemeentelijk beleid stelt drie inhoudelijke hoofddoelen:

1. Zelfredzaamheid: zo veel mogelijk inwoners zijn zoveel mogelijk zelfredzaam.
2. Participatie: zoveel mogelijk inwoners doen sociaal mee.
3. Vangnet: niemand valt tussen wal en schip. We bieden een vangnet.

Belangrijke randvoorwaarde:

4. De budgetten van het rijk zijn uitgangspunt voor ons uitgavenniveau. De uitgaven blijven daar binnen.

1.2 Strategie

Om onze centrale beleidsdoelen te bereiken, hebben we een strategie geformuleerd waarin we veel vertrouwen hebben. Onze strategie samengevat:

- a. inwoner centraal stellen,
- b. integrale aanpak,
- c. van ondersteuning naar (minder intensieve) zorg,
- d. samenwerken met andere organisatie waar dat effectief en doelmatig is,
- e. vraaggericht in plaats van aanbodgericht,
- f. waar dat kan aansluiten bij de initiatieven en wensen van inwoners,
- g. dichtbij inwoners opereren,
- h. direct invloed willen hebben op de te leveren dienstverlening en

- i. de kennis die we veelvuldig nodig hebben in eigen huis organiseren.

We hebben de onderdelen van de strategie in een overzicht van de doelen opgenomen (zie bijlage 3).

1.3 Halen we de doelen?

Het zou mooi zijn als we over cijfers zouden beschikken die precies aantoonden in hoeverre we onze doelen halen. Helaas zijn die er maar in geringe mate. Ze zijn ook moeilijk te verwerven. In bijlage 2 zetten we uiteen hoe dat komt en hoe we dit probleem zo veel mogelijk kunnen oplossen. We zullen terug moeten vallen op *indicatoren*. Dat zijn signalen die wijzen op mogelijk succes of gebrek eraan.

In bijlage 3 treft u de uitwerking aan van de evaluatie van de beleidsdoelen.

Met de beschikbare indicatoren kunnen we de volgende algemene conclusies trekken:

Wat gaat goed:

- Dienstverlening is op peil (cliënttevredenheid is op en gedeeltelijk boven het Drents gemiddelde, weinig bezwaar (7 /beroep (4) en klachten (10) in de afgelopen jaren), er zijn amper wachtlijsten
- De sociale teams worden steeds bekender in de dorpen, zijn aanwezig, en hebben een steeds completer netwerk
- Via resultaatgericht indiceren en aanbesteden wordt er steeds beter gewerkt aan een doel dat inwoners willen bereiken met de ondersteuning
- Via diverse pilots en initiatieven wordt bijgedragen aan het versterken van sociale verbanden en het ontwikkelen van lichtere vormen van de zorg.

Wat heeft nog onvoldoende effect:

- De inzet om meer vraaggericht te werken (in plaats van aanbodgericht). Het gaat nog te vaak over de inwoners, in plaats van 'met'.
- Wmo-cliënten ervaren minder dan Drent gemiddeld een betere kwaliteit van leven dankzij Wmo-voorzieningen.
- Er moet een betere afstemming komen tussen jeugdhulp en passend onderwijs.

Dus:

1. Op de meeste terreinen worden de doelen gehaald.
2. Op bijna alle deel terreinen in een voldoende hoog tempo, dat we moeten zien vol te houden.
3. Het stuur volledig omgooien lijkt daarom niet nodig.
4. Een uitzondering hierop is de integratie van mensen die sociaal blijvend buiten de boot dreigen te vallen, zowel inwoners die hier geboren zijn als nieuwkomers.
5. Op veel terreinen van ons sociaal beleid zijn wel verdere verbeteringen gewenst en mogelijk.
6. Belangrijk: nog meer aansluiten bij wat inwoners echt nodig vinden/hebben, vanuit een oordeelloze insteek. Dit kan ook de cliënttevredenheid verder verhogen.
7. Voor de meeste verbeterpunten is er meer verbinding nodig tussen samenwerkingspartners. De gemeente moet hierin de regie nemen, zowel op beleids- als op uitvoerend niveau. Dit kan op basis van een gezamenlijke visie met duidelijke rolverdelingen en af te spreken resultaten.

Daarbij verdient (logischerwijze) extra aandacht de samenwerking met de partners die niet in de sociale teams participeren.

Specifieke terreinen waarop verbeteringen (zeer) gewenst zijn:

- a. schuldenproblematiek (als basis voor veel andere problemen)
- b. laaggeletterdheid / niet mee kunnen doen in de samenleving (fundamenteel voor sociale participatie en zelfredzaamheid)
- c. eenzaamheid
- d. vechtscheidingen en problemen van kinderen daarbij (toenemend probleem)
- e. onvoldoende breedte van het vangnet tussen ambulante hulpverlening en beschermd wonen
- f. nog meer bekendheid van de sociale teams en het expertiseteam jeugd en OGGZ-netwerk (openbare geestelijke gezondheidszorg)
- g. nog onvoldoende samenwerking tussen jeugdhulp en passend onderwijs.

Hoofdstuk 2: met welke maatschappelijke ontwikkelingen moeten we rekening houden?

Dat we goed op weg lijken om onze doelen te bereiken, is heel goed, maar geen garantie dat we dat volgend jaar ook nog doen. Het is immers heel goed mogelijk dat maatschappelijke ontwikkelingen roet in het eten gaan gooien. Net zo is het mogelijk dat sociale ontwikkelingen problemen oplossen waar we nu nog tegenaan lopen.

Daarom is het belangrijk de maatschappelijke ontwikkelingen te inventariseren die van invloed zijn op het sociaal beleid. Om vervolgens te kijken wat de gevolgen ervan zijn. En hoe we daarmee om moeten gaan.

We zien een groot aantal relevante maatschappelijke ontwikkelingen, die we kunnen verdelen in: demografische, technologische, politieke en sociaal-culturele. Daarnaast zijn er ontwikkelingen die het gevolg zijn van overheidsbeleid.

In bijlage 4 hebben we de te verwachten ontwikkelingen voor de middellange termijn op een rij gezet, met de te verwachten gevolgen voor het sociaal domein en de invloed daarvan op onze centrale beleidsdoelen.

De volgende problemen, bedreigingen en kansen dringen zich vooralsnog het meest als onafwendbaar op.

Problemen / dreigingen:

6. De sociale samenhang dreigt verder af te nemen.
7. De dreiging dat sommige mensen sociaal en economisch blijvend uit de boot vallen, neemt verder toe. Dit geldt zowel voor in Nederland geboren inwoners als nieuwkomers.
8. De kosten van het beleid sociaal domein dreigen (fors) toe te nemen. Een deel van de kostenstijgingen zal de rijksoverheid via het gemeentefonds compenseren, een voorlopig nog onbekend deel niet.

Kansen:

9. De ontwikkeling van de technologie kan bijdragen aan kostenbeheersing en daarmee handhaving van het voorzieningenniveau.
10. Nieuwe maatschappelijke initiatieven, zoals de deeleconomie, maar ook verdergaande digitalisering, kunnen de sociale cohesie juist versterken en kosten besparen.

2.1 Korte termijn

De op korte termijn voorziene veranderingen komen voor een groot deel voort uit nieuwe of veranderde landelijke regelgeving. Daarnaast zijn er lokale, Tynaarlose bijzonderheden.

Veranderingen regels met gevolgen op korte termijn in het sociaal domein	Gevolgen	Gevolgen voor doelen sociaal domein
Gemeente wordt verantwoordelijk voor beschermd wonen en maatschappelijke opvang in 2020	Grotere financiële onzekerheid	Beter vangnet, minder escalatie door zorg op maat.
Voorgenomen 'Netflix'- tarief voor WMO-voorzieningen (Regeerakkoord)	Aanzuigende werking, financiële gevolgen (minder inkomsten, meer uitgaven)	Financiën +
Wet verplichte GGZ. (Aangenomen in 2017, inwerkingtreding nog niet bekend.) Verplichte zorg in crisissituatie thuis.	Nieuwe taak op het gebied van verplichte zorg. Tolerantie van de omgeving is punt van zorg.	Meer crisissituaties onder verantwoordelijkheid gemeente. Meer vangnet en acute inzet van expertise nodig. Financiën+
Voor 1 oktober 2018 moeten gemeenten een sluitende aanpak hebben voor de ondersteuning van mensen met verward gedrag.	Sociaal domein en domeinen zorg, veiligheid en handhaving worden samengebracht.	Financiën +
Besluit verplichte meldcode huiselijk geweld en kindermishandeling. Dit besluit verandert per 1 januari 2019. Er moet een afwegingskader in de meldcode worden opgenomen.	Houdt verandering in van werkwijze (o.a. met Veilig Thuis).	
Per 25 mei 2018 is de Algemene Verordening Gegevensbescherming (AVG) van toepassing. De Wbp geldt dan niet meer. Vanuit de AVG geldt voor het verwerken van gegevens onder meer: wettelijke grondslag, toestemming en doelbinding. Handelen in afwijking van deze verordening kan bijzonder hoge boetes met zich meebrengen. Werkwijze Wmo en Jeugd moet ook voldoen aan AVG.	Toetsing van huidige regelingen privacy aan de verordening. Waarschijnlijk aanpassing van de werkwijze. Handelen in afwijking van deze verordening kan bijzonder hoge boetes met zich meebrengen.	
VN Verdrag gelijke rechten voor mensen met een beperking: inclusieve samenleving	Beleid en meer voorzieningen nodig	

De uitdagingen en problemen die hieruit voortkomen zijn voor een groot deel op ambtelijk of managementniveau op te lossen. De belangrijkste **bestuurlijke** uitdaging is opvangen van oplopende kosten.

Lokale bijzonderheden korte termijn	Gevolgen	
Ontwikkeling van het aantal jongeren: stabilisering op 23% van de bevolking is hoger dan landelijk gemiddelde	Stijging van de vraag naar jeugdhulp (4,8%)	Financiën +
Stijging mensen in schulden, budgetbeheer en armoede	Toename ondersteuning Toename preventief beleid	Financiën +
Stijging ondersteuningsbehoefte kinderen uit gezinnen met minimum inkomen	Stijging kosten jeugdsport/cultuurfonds stichting leergeld	Financiën +
Toename verwijzing door expertiseteam jeugd	Meer grip op jeugdhulp en meer mogelijkheden voor preventief oplossen	Financiën -
	Meer personeel nodig of mogelijke overbelasting expertiseteam jeugd en/of het ontstaan van een wachtlijst, met als gevolg: <ul style="list-style-type: none"> - Bij sommigen: problematiek verergert - Bij anderen: bevordert zelfredzaamheid - Uitwijk naar andere toegangen (waar gemeente geen sturing op heeft) - Minder aandacht voor preventie - Minder samenwerking met andere actoren - Schade aan vertrouwen in hulpverlening. 	

Hoofdstuk 3. Wat zijn oplossingsrichtingen? Drie levensbeschouwelijke denkrichtingen

Hoe vangen we de bedreigingen op waarmee we binnen het sociaal domein geconfronteerd worden (zie H1 en H2)? En hoe maken we maximaal gebruik van de kansen (H2)?

Het antwoord hangt deels af van onze levensbeschouwelijke visie. Daarom hebben we de uitdagingen die het sociaal domein ons stelt vanuit drie verschillende denkrichtingen bekeken: een sterk individualistische, een meer collectieve en een meer sociale. In dit hoofdstuk lichten we ze toe.

3.1 Denkrichting 1: individualistisch

Achter deze denkrichting zit het ideologische uitgangspunt dat het individu de hoeksteen van de samenleving is. Het individu is eigenaar van zichzelf en van wat het produceert. Het is zijn eigen baas en kan daarom niet gedwongen worden om bijvoorbeeld een valhelm te dragen of autogordel om te doen.

Het nastreven van vrijheid staat centraal. Van de drie inhoudelijke doelen van het gemeentebestuur op het sociaal domein is versterking van de zelfredzaamheid met afstand de belangrijkste.

We zijn volgens deze visie te snel geneigd de effectiviteit en doelmatigheid van overheidshandelen te overschatten. Daarom staat men onder meer sceptisch tegenover indirecte effecten op de zelfredzaamheid.

Bevorderen van de zelfredzaamheid van kinderen is belangrijk, want zij moeten zich nog tot een volwassen, zelfstandig individu ontwikkelen. Maar volwassenen moeten hun eigen keuzes maken.

Directe of indirecte subsidiëring van hun bibliotheek-, theater- of museumbezoek, sociale activiteiten of sportbeoefening is daarom ongewenst. In individuele gevallen kunnen volwassen inwoners hiervoor gesteund worden, maar niet de meerderheid van de volwassenen die op deze terreinen beter hun keuzes kunnen maken dan de overheid dat voor hen kan doen.

Let wel:

- Ook hier stelt de rijksoverheid grenzen aan de bezuinigingsmogelijkheden.
- City- of regiomarketing-overwegingen kunnen reden zijn om sommige sport- of cultuurvoorzieningen voor volwassenen toch te subsidiëren. De redenen daarvoor liggen echter niet in het sociaal beleid.

3.2 Denkrichting 2: collectief

In een collectieve visie is het individu helemaal niet zo sterk, autonoom en zelfstandig als sommige mensen graag geloven. Zeker, sommige mensen zijn dat wel, maar die hebben geluk gehad, met bij deze tijd passende genen, een effectieve opvoeding en een goede lichamelijke en geestelijke gezondheid. Is de collectieve visie. Mensen die met minder geluk, zelfvertrouwen, zelfdiscipline en doorzettingsvermogen uit hun jeugd zijn gekomen is dat niet te verwijten. Zij hebben onze solidariteit nodig.

De samenleving bestaat niet uit een optelsom van autonome individuen. We vormen samen de samenleving en zijn voor een deel samen verantwoordelijk, ook voor wie niet mee kan. Alleen de

democratisch gelegitimeerde overheid is in staat om namens de samenleving als collectief de hulp van mensen te financieren.

De collectivistische visie:

- Gaat ervan uit dat mensen in principe iets willen betekenen voor de samenleving en dat we hen daarom in de eerste plaats moeten activeren door hen te helpen.
- Wil experimenteren om werkzoekenden meer ruimte te geven om bij te verdienen en om zonder sollicitatieplicht hun uitkering te houden.
- Stelt dat we niet mogen bezuinigen om te bezuinigen op mensen die onze hulp verdienen en die geen prikkel meer nodig hebben om te werken (arbeidsongeschikten en gepensioneerden).
- Zorg moet kosten wat het kost. Als ze extra geld kost, moeten we dat accepteren.

Waar in het individualistisch denken versterking van de zelfredzaamheid hoofddoel van het sociaal beleid is, is dat in het collectieve denken meer de zorg als vangnet.

3.3 Denkrichting 3: sociaal

Net als de collectivistische visie wijst het sociale denken het individualisme als onrealistisch af. De mens wordt geboren als door en door sociaal wezen in een of meer sociale verbanden. Die sociale verbanden zijn de hoekstenen van de samenleving, niet het zwakke individu.

Het zijn dan ook die sociale verbanden die bij voorkeur de collectieve verantwoordelijkheden moeten dragen. De belangrijkste zijn (in willekeurige volgorde) het gezin, de familie, de vriendenkring, de burens, de collega's op het werk, de kerk, de vakbond, de harmonie, de voetbalclub en het dorp.

Wanneer de overheid de verantwoordelijkheden van die sociale verbanden overneemt, worden ze vanzelf killer, onpersoonlijker, bureaucratischer en minder doelmatig.

De gemeente wacht in dit denken niet af of het maatschappelijk middenveld zich meldt of zich desgevraagd bereid toont om taken over te nemen. De gemeente zet zich bewust en actief in om het maatschappelijk middenveld zodanig te versterken dat het meer taken op zich kan nemen. Vaak vergt dit investeringen op de langere termijn.

3.4 De drie denkrichtingen binnen de wettelijke mogelijkheden

In het sociale domein kunnen we, ook al zouden we willen, aan een aantal taken niet ontkomen. Ze liggen vast in wetten. Zouden we ons er onze schouders voor ophalen, dan zou de rechter ons al snel hard op de vingers tikken.

Uiteraard hebben we ook een vrije ruimte, waarin we keuzes kunnen maken. U vindt ze in het volgende schema. We geven ook aan hoe per ideologische richting de keuzes zouden uitvallen. Elke richting heeft gematigde en extreme varianten. In het schema gaan we uit van een stevige middenvariant. Niet extreem, maar ook niet gematigd.

Keuzes	Visies / denkrichtingen		
	Méér individueel	Méér collectief	Méér sociaal
Preventief beleid?	Uiteraard, maar alleen wat bewezen effectief èn doelmatig is	Zeker, en ook experimenteren	Preventie via duurzame samenlevingsverbanden
Welke doelgroepen?	Alleen wie zonder de overheid niet kan overleven. Méér doen ontnemt marktprikkels. Eenzaamheid bijv is ieders eigen zaak.	Iedereen helpen die onvoldoende een gelukkig leven kan leiden. Dus bijv zeker bestrijden eenzaamheid.	Alleen de mensen helpen die niet door samenlevingsverbanden geholpen kunnen worden. Ieders eigen taak om sociaal voldoende te participeren. Wie niemand helpt en zich afzijdig houdt, vereenzaamt uiteindelijk als gevolg van eigen keuze
Kwaliteit van vangnet	Sober basisniveau, tenzij prikkel om te werken niet meer relevant is, dan is plus denkbaar	Wat nodig is om een gelukkig leven te kunnen leiden	Basisniveau. De sociale omgeving moet voor de plus zorgen.
Toegankelijkheid van vangnet	Streng selectie Geen onaanvaardbaar lange wachtlijsten	Snelle, ruimhartige toelating, zeker zonder wachtlijsten	Streng selectie: alleen wie niet op maatschappelijke organisaties kan terug vallen. Geen wachtlijsten
Maatwerk of vooral gelijke monniken gelijke kappen	Vraaggerichte dienstverlening, maar ook rechtsgelijkheid en rechtszekerheid. Gelijke monniken, gelijke kappen. En regels zijn regels	Hulp is geen gunst maar, maar een recht	Maatwerk. Hulp afhankelijk van ontbreken van mogelijkheden in de sociale omgeving
Hoeveel bemoeienis van de gemeente?	Zo weinig mogelijk. Alleen de noodzakelijke regie.	Regisserend, motiverend, controlerend, waar gewenst regelend	Maximaal taken bij maatschappelijke organisaties leggen
Toegang in eigen beheer of uitbesteden?	Maximaal uitbesteden aan particuliere partijen (marktprikkel)	Zelf doen. Particuliere bedrijven toch vooral uit op winstbejag	Is pragmatische keuze. Wat het meest effectief en doelmatig is
Keuzevrijheid en verantwoordelijkheid voor kwaliteit bij gemeente? Of uitbesteden via	Gemeente moet kwaliteitseisen aan aanbieders stellen. Verder minimale bemoeienis.	Gemeente blijft altijd verantwoordelijk voor de kwaliteit en is daar per geval aanspreekbaar op	Is op zich niet zo interessant. Als reacties uit de samenleving maar genoeg doordringen. En tot eventueel gewenste kwaliteitsverbeteringen leiden

één hoofdaanbieder?	Wel oppassen voor particuliere monopolieposities.		

3.5 De drie denkrichtingen en onze zorgpunten

We hebben ook gekeken wat de denkrichtingen zeggen over de belangrijkste zorgpunten die uit de evaluatie en de analyse van maatschappelijke ontwikkelingen tevoorschijn zijn gekomen.

Zorgpunten uit evaluatie en trends	Visies / denkrichtingen		
	Méér individueel	Méér collectief	Méér sociaal
Steeds meer mensen die buiten de boot vallen	Financiële prikkels opvoeren. Hierdoor komen meer mensen aan het werk. Wie dat niet lukt, heeft helaas pech en moet door particuliere hulporganisaties geholpen worden.	Mensen helpen, bemoedigen, zelfvertrouwen geven en aansporen. Geen betaalde baan? Dan andere zinvolle maatschappelijke activiteiten. Marktprikkels niet de oplossing om mensen te motiveren.	Maatschappelijke samenlevingsverbanden prikkelen zich te ontfermen over wie blijvend uit de boot dreigt te vallen. Prikkel ook mensen om sociaal actief te worden en mee te doen.
Afname sociale samenhang	Voor zover daarvan sprake is: een onvermijdelijke ontwikkeling. Het is de eigen verantwoordelijkheid van mensen om elkaar op te zoeken en helpen.	Sociale samenhang bevorderen door collectieve faciliteiten en aantrekkelijke ontmoetingsplekken te creëren.	Alles op alles zetten om duurzame samenlevingsverbanden te bevorderen en waar nodig te faciliteren.
Stijging van zorggebruik en -kosten	Doelmatigheid maximaliseren. Tevens gemeentelijke uitgaven en bemoeienissen terug brengen richting wettelijk minimum.	Goed kijken naar doelmatigheid. Daarnaast als samenleving uitgavenverhoging als iets onvermijdelijks accepteren en belastingen verhogen.	Maximaal gemeentelijke taken door duurzame samenlevingsverbanden over laten nemen. Alles op alles zetten om vrijwilligerswerk in/voor deze verbanden te bevorderen.

Hoofdstuk 4 Denkrichtingen financieel vertaald

In dit hoofdstuk geven we een financieel overzicht van het voorafgaande. We zetten eerst de budgetten van Hoofdstuk 6 van de gemeentebegroting uiteen, geven een terugblik op het verloop van de kosten in het sociaal domein in de afgelopen jaren. Vervolgens gaan we in op de toekomstige financiële situatie en vertalen de denkrichtingen uit hoofdstuk 3 financieel.

4.1 Uitgangssituatie

4.1.1 Budgetten

Ontwikkeling rijksbijdrage Sociaal Domein						
Jaar	WMO nieuwe taken	Jeugd	Participatie	Totaal 'nieuw' Sociaal Domein	WMO 'oude taken'	Totaal
2015	3.695.915	6.528.674	3.084.403	13.308.992	2.558.721	15.867.713
2016	4.216.944	5.872.256	3.099.953	13.189.152	2.301.715	15.490.867
2017	3.985.443	5.168.040	2.879.038	12.032.521	2.397.141	14.429.662
2018	3.960.794	5.229.670	2.752.805	11.943.264	2.397.141	14.340.405
2019	3.924.232	5.229.678	2.638.025	11.791.936	2.397.141	14.189.077
2020	3.918.966	5.230.559	2.542.451	11.691.976	2.417.628	14.109.604
2021	3.912.175	5.260.346	2.569.419	11.741.934	2.518.106	14.260.040

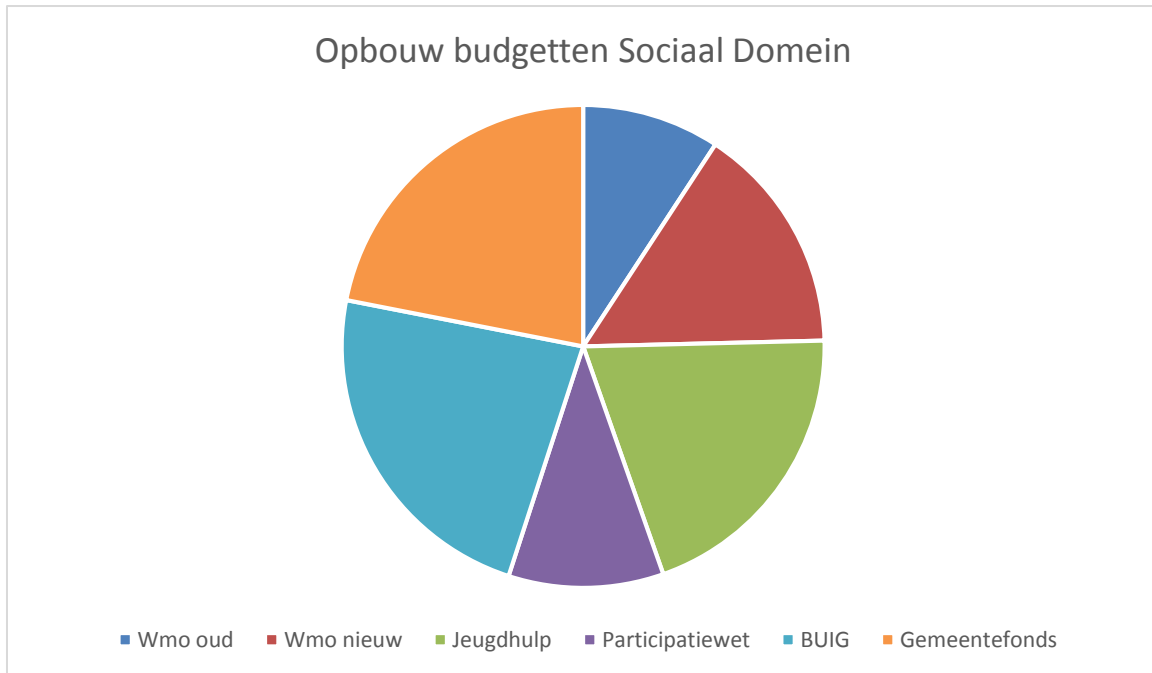
De budgetten zijn in 2017 ten opzichte van 2015 met zo'n 10% gedaald. Naar verwachting zullen ze komende jaren op het huidige niveau blijven.

Daarnaast ontvangt de gemeente het BUIG-budget (budget voor bijstandsverstrekkingen). Voor 2017 bedraagt dat € 6.021.000. Het totale Rijksbudget komt daarmee op een **20,3 miljoen**.

In de dekking van hoofdstuk 6 zit daarnaast nog een component die niet gerelateerd is aan de decentralisatie van de Wmo, Jeugdhulp en Participatiewet stamt. Deze kosten (welzijn, maatschappelijk werk, kinderopvang, uitvoeringskosten sociale dienst, organisatiekosten etc) worden gedekt uit algemene middelen. Voor 2018 is dat geraamd op 5,7 miljoen euro.

Het totale budget voor het sociaal domein is derhalve 26,0 miljoen euro.

Opbouw budgetten Sociaal Domein

4.1.2 Resultaten afgelopen jaren

Resultaten 2015 - 2016

We hebben als gemeente zowel in 2015 als in 2016 in het sociaal domein ruime overschotten gerealiseerd, van jaarlijks zo'n € 2 miljoen. Een belangrijk deel hiervan kwam door incidentele voordelen, onder meer bij het beschermd wonen en de huishoudelijke hulp.

Verwacht resultaat 2017

In 2017 realiseren we naar verwachting een tekort van 1,2 miljoen euro in Hoofdstuk 6 Sociaal Domein. In de WMO verwachten we op dit moment (medio maart 2018) een overschot 0,5 miljoen, voor de Participatiewet een tekort van 0,5 miljoen en voor jeugdhulp een tekort van 1,2 miljoen. Dit zijn nog voorlopige cijfers.

Belangrijkste oorzaken van het tekort:

- Stijging van de zorgvraag en stijging van de tarieven bij jeugdhulp.
- Toename van het aantal bijstandsgerechtigden (+ 16%) in combinatie met niet mee groeien van BUIG-budget.
- Daling van de rijksbijdragen voor de jeugd en participatie.
- Investering van 600.000 euro voor uitvoering van het Transformatieplan. Dit zijn kosten voor het versterken van zelfredzaamheid, preventieve maatregelen, vernieuwing van de zorg, ontwikkelen van lichtere vormen van zorg, bevorderen van deelname aan het maatschappelijk verkeer en verbetering van de monitoring sociaal domein.

Het tekort op de Participatiewet lijkt structureel te zijn (0,5 miljoen). Het tekort op de jeugdhulp wordt in het eerste kwartaal van 2018 geanalyseerd. Daarna is duidelijk welk deel hiervan structureel is.

In 2017 is er 1 miljoen euro in de Argi gereserveerd voor tekorten in het sociaal domein.

Overhead

Tot op heden hebben we geen overhead toegerekend aan een deel van het personeel in het sociaal domein. In de berekeningen hieronder hebben we dat wèl gedaan, om tot een zo zuiver mogelijk financieel beeld te komen.

Het gaat om 30 fte á 10.000 euro per fte: € 300.000. Als dit nog voor 2017 wordt toegerekend, neemt het tekort over 2017 nog met dit bedrag toe.

4.1.3 Verwachting voor 2018

In 2016 en 2017 hebben we 600.000 euro geïnvesteerd in versterken van zelfredzaamheid, preventieve maatregelen, vernieuwing van de zorg (naar lichtere vormen van zorg), bevorderen van deelname aan het maatschappelijk verkeer en verbetering van de monitoring in het kader van het Transformatieplan. Deze uitgaven zijn in verband met budgettaire krapte in 2018 niet meer opgenomen.

Ontwikkelingen

- Een verwachte stijging van de Jeugdhulp tot 2022 van 2,5%. Extra kosten: € 100.000.
- Een verwachte stijging van de WMO met 2,6%. Ook hier € 100.000 extra kosten.
- Een verwachte stijging van uitgaven in de Participatiewet (stijging aantal mensen met (grote) afstand tot de arbeidsmarkt).
- Meer oudere inwoners met een laag inkomen, waardoor we minder eigen bijdragen gaan ontvangen (€ 100.000 minder bijdrage).

Rijksbudgetten en financieel risico

- We zien in de meerjarenraming van de rijksbudgetten geen verdere daling van de rijksbijdragen voor het sociaal domein (totaal zo'n € 18 miljoen).
- In 2017 hadden veel gemeenten net als wij een tekort in het sociaal domein. Daarom stelt het rijk honderd miljoen extra beschikbaar. Voor Tynaarlo betekent dit een kleine 0,2 miljoen aan extra inkomst.
- Wanneer de rijksoverheid kostenverhogingen die zich landelijk voordoen, blijft compenseren, blijft het bestaand beleid binnen de rijksbudgetten. De kans is groot dat bij hoge toename van de kosten, het Rijk ervan uit gaat dat gemeenten gaan bezuinigen. Handhaving van het bestaand beleid leidt dan tot overschrijding van de door het rijk beschikbaar gestelde financiële middelen.
- Omdat we geen enkele zekerheid hebben over de mate waarin de rijksoverheid op de langere termijn de landelijke toename van de kosten in het Sociaal Domein zal blijven compenseren, nemen we die toename van de kosten door landelijke ontwikkelingen hieronder in onze berekeningen niet mee. Met nadruk wijzen we er op dat hier een groot risico zit.
- De ontwikkeling van de financiën is ook op kortere termijn onzeker. Dat zien we aan afgelopen drie jaren. In 2015 en 2016 hadden we een groot overschot en in 2017 een tekort.

Basisjaar 2018

In onze berekeningen die u hier onder vindt, is de begroting 2018 het basisjaar. Hierin hebben we niet opgenomen:

- het bedrag van € 600.000 voor onder meer preventie/transformatie.
- De autonome groei en een mogelijke extra rijksbijdrage (voor de tekorten in het sociaal domein)
- De eventuele doorwerking van het tekort van 2017 richting 2018.

De begrote uitgaven van 2018 bedragen 26,0 miljoen euro. Hier komt voor doorrekening van de overhead aan het sociaal domein 0,3 miljoen bij. In totaal gaat het dus om een benodigd bedrag van **26,3 miljoen** euro.

Hier staat een aanwezige dekking van 26,0 miljoen tegenover.

4.1.4 Het wettelijk verplichte deel van de uitgaven

Afhankelijk van de beleidskeuzes, zijn er binnen de bestaande budgetten keuzemogelijkheden. We doen allerlei wettelijke taken die voortvloeien uit de Jeugdwet, de WMO en de Participatiewet. Maar we doen ook taken die voortvloeien uit de gemaakte beleidskeuzes. Van het totaal beschikbare budget van € 26 miljoen schatten wij in dat zo'n € 3 miljoen beïnvloedbaar is (12%). Dan bieden we alleen nog de verstrekkingen die via de rechter direct afdwingbaar zijn, trekken we de sociale teams terug op het gemeentehuis en beperkt de personele inzet zich tot het behandelen van de aanvragen die binnenkomen en bieden we de meest beperkte vorm van begeleiding hierin.

De posten, waarop bespaard wordt, zijn:

- Subsidies voor vrijwilligers, ouderen, jeugd en subsidies voor voorzieningen (€ 0,7 miljoen)
- Omvang formatie Sociale teams en Expertiseteam Jeugd (€ 0,5 miljoen)
- Versoering bijzondere bijstand (€ 0,3 miljoen)
- Versoering dienstverlening Werkplein Drentsche Aa (€ 0,3 miljoen)
- Versoering verstrekkingen Wmo, (dagbesteding en begeleiding, huishoudelijke hulp toeslag, incl. PGB's) en schulddienstverlening (€ 0,9 miljoen)
- Participatiegelden werkzoekenden (0,2 miljoen)
- Dorpshuizen (€ 0,1 miljoen).

Derhalve komt het budget dat benodigd is voor het uitvoeren van een pakket dat 'Wettelijk verplicht' is, voor het basisjaar 2018 uit op in **totaal 23,3 miljoen (inclusief overhead)**.

Niet direct realiseerbaar

Voor elke keuze tot het terugbrengen van de kosten (naar wettelijk minimaal of een van de andere vormen van bezuinigingen, zoals in het vervolg van dit hoofdstuk beschreven), geldt dat dit niet per direct gerealiseerd kan worden. We hebben te maken met samenwerkingsverbanden, als GR-en,

samenwerkingsafspraken voor Wmo en Jeugdhulp (Noord en Midden Drenthe en Jeugdhulpregio Drenthe), contracten, subsidieafspraken en vastgoed.

4.2 Varianten op basis van de zienswijzen uit hoofdstuk 3

In hoofdstuk 3 hebben we drie zienswijzen beschreven met een verschillende opvatting over de rol van de gemeente: de individualistische, de sociale en de collectieve. Hierna beschrijven bij deze drie varianten de opbouw van kosten.

Het budget en de inzet die wettelijk verplicht is, geldt als basis. We beschrijven wat extra geïnvesteerd wordt en welk effect dit zal hebben.

4.2.1 Individualistisch

Beschrijving

De individualistische visie legt de verantwoordelijkheid voor ieders welbevinden bijna 100% bij iedereen zelf. Zorg kan daarom terug naar het wettelijk minimum. Preventie ter versterking en behoud van zelfredzaamheid blijft echter nodig om hogere kosten in de toekomst zoveel mogelijk te voorkomen. Vooral investeren in jeugd helpt hierbij.

Opbouw kosten

Wettelijk minimaal + overhead	23,3
Preventie met name Jeugd (subsidies)	0,1
Zelfredzaamheid stimuleren (inzet personeel wijkteams), ondersteuning mantelzorgers	0,4
Totaal	23,8
Onder beschikbaar budget	2,2 miljoen

Effecten

Positief:

- Versterking van de zelfredzaamheid
- Lage kosten

Negatief:

- Lage kosten op korte termijn, hogere kosten wellicht op langere termijn.
- Inwoners vallen blijvend buiten de boot en komen mogelijk terecht in alcoholisme en criminaliteit, schulden of zijn langdurig aangewezen op een uitkering. En nog veel meer mensen met een laag inkomen die het steeds moeilijk krijgen.
- Geen vroegtijdige signalering van problemen. Deze dienen zich pas aan als ze (zeer) ernstig zijn. Dit leidt tot hogere kosten. Ter illustratie: een geëscaleerde situatie in jeugdhulp kost al gauw € 100.000 euro, terwijl gemiddeld een bedrag van 8.000 euro per jeugdige geldt.
- Politiek risico bij escalatie van problemen.
- Geen ondersteuning van collectieve voorzieningen; hierdoor blijft alleen de professionele zorg over.
- Dit betekent beëindiging van de huidige voorzieningen, en de lijn die in de afgelopen jaren is ingezet: naar vernieuwing in de zorg en inzet van lichtere vormen van ondersteuning en de

inzet van vrijwilligers of ervaringsdeskundigen hierbij. Dit zal leiden tot hogere kosten in individuele hulpverlening.

- Breuk met gemeente-brede ingezette lijn van KOERS (overheidsparticipatie en ondersteuning van burgerinitiatieven)
- Breuk met de huidige werkwijze van sociale teams, die aanwezig en bekend zijn in de dorpen, een breed netwerk onderhouden.
- Door het wegvallen van het netwerk niet meer investeren op een integrale aanpak, over wetten heen, samenwerking met Werkplein Drentse Aa, GKB, scholen etc.

4.2.2 Sociaal

Beschrijving

De sociale visie kiest voor versterking van duurzame maatschappelijke organisaties, en daarnaast een basis-vangnet voor de mensen die het niet redden. De gemeente zet zich bewust en actief in om het maatschappelijk middenveld zodanig te versterken dat het meer taken op zich kan nemen. Vaak vergt dit investeringen op de langere termijn.

Dienstverlening individuele verstrekkingen (Wmo, Jeugdhulp, Participatiewet) liggen op een lager niveau dan in het huidige beleid (maar hoger dan wettelijk minimaal), zodat de prikkel bestaat om problemen/ zorgvragen via sociale verbanden op te lossen. Ondersteuning van kwetsbare groepen is wel (en voorlopig, totdat het sociale middenveld dit overneemt) een gemeentelijke taak.

Wanneer het beleid slaagt, zullen tegenover extra uitgaven op de korte termijn bezuinigingen op de langere termijn staan. De maatschappelijke organisaties nemen dan gemeentelijke verantwoordelijkheden over.

Een deel van de kosten daarvoor valt buiten het begrotingshoofdstuk Sociaal Domein. Bijvoorbeeld de uitgaven voor een ander woonbeleid en voor subsidiëring van verenigingen. Een ander deel valt binnen dit domein: de richting van het werk van de sociale teams (werken ter versterking van sociale verbanden, hulpverlening is erop gericht vrijwilligers en mantelzorgers in te schakelen etc.

Opbouw kosten

Wettelijk minimaal + overhead	23,3
Preventie jeugd (subsidies), gericht op sociale verbanden	0,2
Zelf- en samenredzaamheid: Personeel wijkteams en expertiseteam jeugd, clientondersteuning (zeer beperkt)	0,5
Subsidies dorpsinitiatieven	0,3
Dienstverlening individuele verstrekkingen (Wmo, Jeugdhulp, Participatiewet) op lager dan huidig niveau, prikkel om via sociale verbanden problemen op te lossen	0,4
Bijzondere bijstand	0,3
Ondersteuning zwakke groepen -subsidies -verstrekkingen (armoede, minimabeleid)	0,1 0,1

Begeleidingskosten (WPDA)	0,3
Subsidies vrijwilligers, sociale verbanden	0,6
Totaal	26,1
Boven beschikbaar budget	0,1

Effecten

Positief:

- Versterking van de zelfredzaamheid en samenredzaamheid
- Op termijn kostenbesparing doordat maatschappelijke verbanden een deel van de overheidstaken overnemen.
- Past in de organisatievisie KOERS

Negatief:

- Niet helemaal binnen beschikbaar budget.
- Wanneer de individualisering zo sterk is dat versterking van de maatschappelijke organisaties niet gaat lukken, zullen de bezuinigingen op langere termijn erg tegenvallen. Bovendien zullen de gevolgen dan te vergelijken zijn met die van de individualistische visie.
- De draagkracht van de sociale structuren ligt vooral in de nog niet zo zware problematiek. Echte zorg wordt toch vooral geleverd door professionals. In deze visie wordt niet ingezet op collectieve voorzieningen, zoals voedselbank, algemene voorzieningen (dorpshuizen, schoonmaakondersteuning). Deze zijn wel ondersteunend aan het bieden lichtere en relatief goedkope vormen van zorg (vernieuwing in de zorg). Dit kan leiden tot een verschuiving naar professionele zorg en hogere kosten.
- Kapitaalvernietiging in collectieve voorzieningen.

4.2.3 Collectief

Beschrijving

De collectieve visie brengt het voorzieningenniveau van de overheid op een hoog niveau, wat uiteraard tot forse kostenstijgingen leidt. Denk aan ruimhartige toekenning van financiële ondersteuning en voorzieningen, extra geld voor preventie via sport en cultuur, de voedselbank e.d. In deze optie horen ook investeringen thuis in de vernieuwing van de zorg (overgang naar lichtere vormen van ondersteuning, het maken van algemeen toegankelijke laagdrempelige voorzieningen). Dit kan de kosten aan individuele hulpverlening (op termijn) terugdringen.

De sociale teams gaan zich –samen met hun netwerk- maximaal inspanssen om sociale problemen, die wel eens uit de hand zouden kunnen gaan lopen. vroegtijdig te signaleren en aan te (helpen) pakken. Dit levert preventievoordelen op.

Deze variant zorgt er voor dat kwetsbare inwoners zo goed mogelijk worden geholpen en er in preventieve zin veel voorzieningen zijn om te voorkomen dat mensen in problemen raken. Deze optie draagt bij aan hoge klanttevredenheid.

Opbouw kosten

Wettelijk minimaal + overhead	23,3
Preventie jeugd (personele inzet en subsidies), inzet voor georganiseerd aanbod	0,2
Zorg voor kwetsbaren: extra inzet armoedebestrijding en andere ondersteuning	0,4
Collectief vangnet, en voorliggende voorzieningen, vroegtijdige signalering: huidige en extra inzet van personeel sociale teams en expertiseteam jeugd, OGGZ)	0,5 + 0,3
Dienstverlening individuele verstrekkingen (Wmo, Jeugdhulp, Participatiewet) op hoger niveau dan huidig, lagere eigen bijdragen (goed vangnet)	0,9 + 0,4
Begeleidingskosten WPDA	0,3
Dorpshuizen (0,1)	0,1
Subsidies voor algemene voorzieningen en innovatie zorg (subsidies) (voedselbank, vrijwilligersvacaturebank, pilots, welzijnswerk voor ouderen, jeugd etc.)	0,8
Totaal	27,2 miljoen
Boven beschikbaar budget	1,2 miljoen

Effecten

Positief:

- Kwetsbare inwoners worden zo goed mogelijk geholpen
- Preventie op jeugd, sport, schulden/ armoede en cliëntondersteuning heeft een wetenschappelijk bewezen positief effect op het terugdringen van de ondersteuningsvraag in de toekomst.
- Er zijn voldoende voorzieningen en werkwijze van sociale teams/ toegangsteam jeugd om te voorkomen dat mensen in problemen raken.
- Deze optie bevordert innovatie van de zorg (naar lichtere zorg), dat op termijn lagere zorgkosten met zich meebrengt.
- Deze optie draagt bij aan hoge klanttevredenheid.

Negatief:

- Past niet binnen beschikbaar budget
- Bij veel beschikbare voorzieningen bestaat het risico is dat mensen minder geneigd zijn hun eigen problemen op te lossen of voor elkaar te zorgen. Hierdoor zullen de kosten in collectieve en algemene voorzieningen niet dalen.

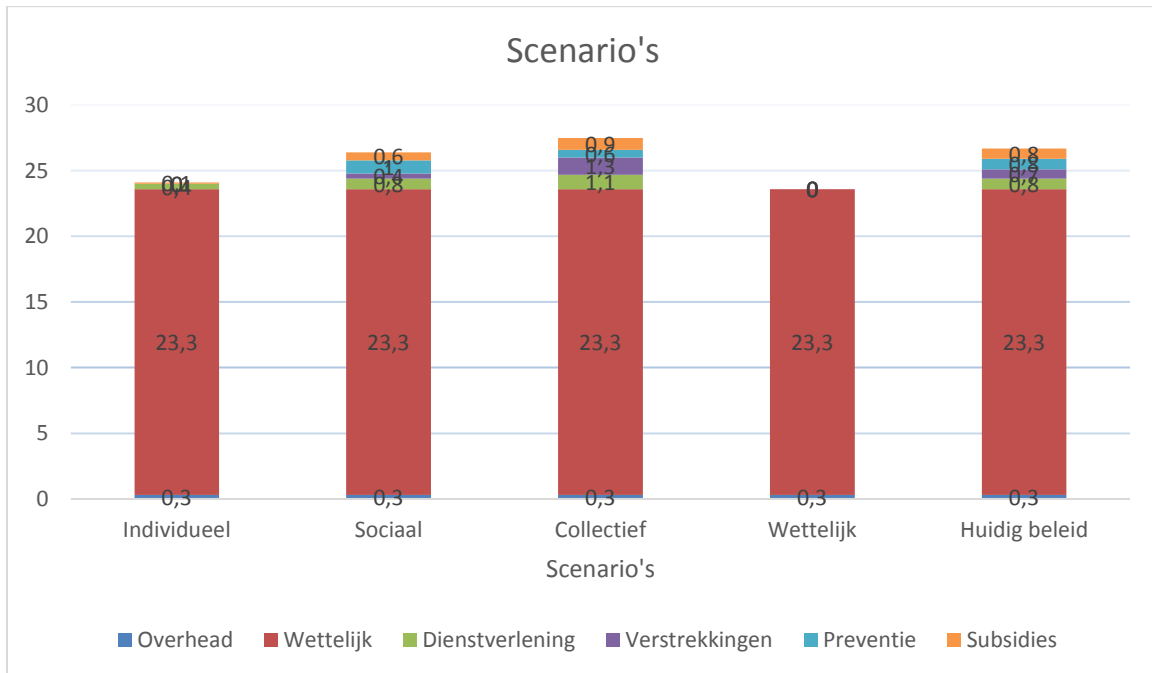
- Niet geheel in lijn met organisatievisie KOERS

4.3 Cumulatief overzicht

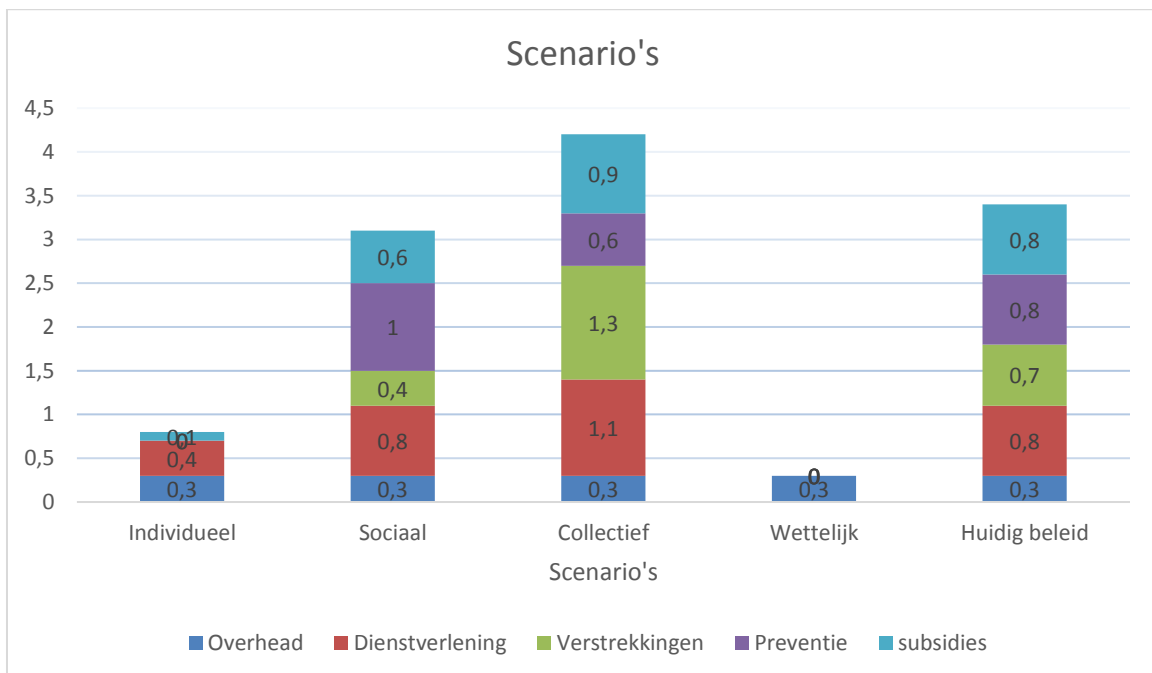
Onderstaand schema geeft een overzicht van de bovenwettelijke uitgaven in de verschillende denkrichtingen en in het huidige beleid.

Keuze-items	Doelen	Individa- listisch	Sociaal	Collectief	Huidig
Subsidies voor vrijwilligers, ouderen, jeugd	Zelfredzaamheid, sociale verbanden, versterking sociale zone (afhankelijk van scenario)	0,1	0,6	0,8	0,7
Omvang formatie Sociale teams en Toegangsteam Jeugd	Zelfredzaamheid. Sociale samenhang, participatie, kostenverlaging/ vernieuwing zorg	0,4	0,5	0,8	0,5
Begeleidingskosten WPDA	Vangnet en participatie	-	0,3	0,3	0,3
Verstrekingen Wmo, Jeugdhulp, Participatiewet	Vangnet	-	0,4	1,3	0,7
Dorpshuizen	Participatie			0,1	0,1
Extra inzet	Participatie, voorkomen buiten de boot vallen, bijzondere bijstand, armoede/schulden		0,5	0,4	0,3
Extra inzet	Preventie jeugd		0,2	0,2	0,2
Extra inzet	Sociale verbanden; subsidie dorpsinitiatieven		0,3	-	0,3
Uitgaven 'wettelijk minimaal'		23,2	23,3	23,3	23,3
Totaal uitgaven		23,8	26,1	27,2	26,3
Relatie tot beschikbaar budget 2018 (26,0)		-2,2	+0,1	+1,2	+0,3

4.3.1 Schematisch

Bovenstaande tabel laat de uitgaven zien inclusief het wettelijk verplichte deel.

Bovenstaande tabel laat de uitgaven zien exclusief het wettelijk verplichte deel.

4.3.2 Huidige inzichten in relatie tot de varianten

In hoofdstuk 1 hebben we de beleidsdoelen geëvalueerd. In hoofdstuk 2 brachten we de trends en ontwikkelingen in beeld.

Hieruit kwam als de volgende belangrijkste zorgpunten naar voren:

1. Een dreigende afname van de sociale samenhang.
2. Een verder toenemende dreiging dat sommige mensen sociaal en economisch blijvend uit de boot vallen, zowel in Nederland geboren inwoners als nieuwkomers.
3. Groeiend aantal jongeren die jeugdhulp nodig heeft

In algemene zin zijn er daarom richtingen die steeds zinvol zijn:

- Het belang van preventie
- Het belang van investeren in de vroege jeugd
- Het belang van voorkomen en aanpakken van schulden
- Het belang van tijdig signaleren
- Het belang van doelmatigheid en nieuwe kansen grijpen (oa vernieuwing van de zorg en technologische ontwikkelingen, het gebruik van big data, nieuwe woonvormen etc)
- Het belang van gemeentelijke (beleids)regie
- Het belang van een integrale aanpak

Tot slot moet nog dit worden opgemerkt. Voor een succesvolle aanpak, die op langere termijn leidt tot een financieel duurzaam opereren binnen budgetten, blijkt (zowel uit landelijke als Tynaarlose ervaring) dat het belangrijk is dat er op verschillende terreinen die in de denkrichtingen worden aangehaald actie wordt ondernomen. Het is zinvol te investeren in de combinatie van zelfredzaamheid, sociale verbanden en participatie in de maatschappij, maar ook het (doen) ontwikkelen van nieuwe lichtere en goedkopere vormen van zorg. Daarnaast is een vangnet van collectieve voorzieningen en individuele verstrekkingen nodig.

Op basis hiervan hopen we dat een nieuw college geïnspireerd tot keuzes kan komen.

Bijlage 1.

Een beeld. De gemeente Tynaarlo en het sociaal domein.

In deze bijlage schetsen we waarover we eigenlijk praten wanneer we het hebben over 'sociaal domein'. Achtereenvolgens vindt u:

1. Wat is het 'sociaal domein'?
2. Wat was en is de gemeentelijke ambitie voor het sociaal domein?
3. Wat was en is onze strategie?
4. Hoe hebben we de samenwerking met anderen op het sociaal domein georganiseerd?
5. Hoeveel (potentiële) cliënten hebben we?
6. Hoe groot zijn de budgetten die we van het rijk voor het sociaal domein ontvangen?
7. Welk deel van de budgetten zijn we wettelijk minimaal verplicht om te besteden? Hoeveel is vrij besteedbaar?
8. Niemand tussen wal en schip.
9. De transformatie van het sociaal domein.
10. Eerste, tussentijdse evaluatie transformatie.

Dit overzicht wordt geïllustreerd met praktijkvoorbeelden.

1. Sociaal domein

Onder het sociaal domein verstaan we in ons land *de sociale kant* van het gemeentelijke beleid. De VNG onderscheidt binnen dit sociaal domein:

- a. Jeugdhulp
- b. Maatschappelijke ondersteuning
- c. Werk en Inkomen
- d. Gezondheidszorg
- e. Onderwijs
- f. Asiel
- g. Cultuur en sport.

In deze notitie focussen we ons in de eerste plaats op de eerste drie deeltaken (hoofdstuk 6 van de gemeentebegroting). Per 1 januari 2015 zijn onze verantwoordelijkheden op deze gebieden zeer sterk toegenomen, als gevolg van overheveling van taken van het rijk en de provincie naar de gemeenten.

De nieuwe taken zijn vastgelegd in de Jeugdwet, de Wet Maatschappelijke Ondersteuning (Wmo) en de Participatiewet.

2. Ambitie

In 2013 en 2014 hebben we de ambitie van ons sociaal beleid als volgt vast gelegd:

"Wij vinden het belangrijk dat

- iedereen mee doet, elkaar kan ontmoeten en dat mensen oog voor elkaar hebben.
- Mensen realiseren hun kansen en ontplooiing vanuit hun eigen verantwoordelijkheid en kunnen dat geheel of grotendeels zelf.
- Waar het niet lukt, organiseren we als gemeente een vangnet."

Deze ambitie staat nog altijd kaarsrecht overeind. Ze bevat drie hoofddoelen:

- 1) bevorderen sociale participatie,
- 2) versterking van de zelfredzaamheid en
- 3) wanneer de vorige twee tekort schieten: adequate zorg door de overheid.

Onze wens was (en is) om met onze inspanningen binnen de budgetten te blijven die we van het rijk voor deze doelen krijgen.

3. Strategie

In diverse nota's en notities hebben we vast gelegd hoe we onze ambities willen bereiken:

- a. inwoner centraal stellen,
- b. integrale aanpak,
- c. van ondersteuning naar (minder intensieve) zorg,
- d. samenwerken met andere organisatie waar dat effectief en doelmatig is,
- e. vraaggericht in plaats van aanbodgericht,
- f. waar dat kan aansluiten bij de initiatieven en wensen van inwoners,
- g. dichtbij inwoners opereren,
- h. direct invloed willen op de te leveren dienstverlening en
- i. de kennis die we veelvuldig nodig hebben in eigen huis organiseren.

4. Organisatie

- Zorg en ondersteuning

We hebben voor de nieuwe taken op het gebied van zorg en ondersteuning vier teams in het leven geroepen: drie Sociale Teams en het Expertiseteam Jeugdhulp. De teams bestaan uit medewerkers van de gemeente, Trias, SPiNN en MEE.

Het OGGZ-netwerk (openbare geestelijke gezondheidszorg) coördineren we zelf als gemeente.

- Participatie

Voor de Participatiewet hebben we één uitvoeringsorganisatie: Werkplein Drentsche Aa. Daarin gaat ook Alescon een plek krijgen. Alescon is voor de sociale werkvoorziening en het beschermt werk. Daarnaast speelt de Gemeentelijke Kredietbank een belangrijke rol in aanpak van schulden.

Voorbeeld 1. Valyspas of niet?

Doelen, ambities, strategie, organisatie en cijfers zijn heel belangrijk, maar uiteindelijk gaat het natuurlijk om individuele mensen. En om wat we voor hen kunnen betekenen. Daarom in drie kaders drie voorbeelden van het werk van de sociale teams. In de woorden van een van de leden van een team.

"Een neef van mevrouw Y belt om een Valyspas voor zijn tante aan te vragen. Tante is veel alleen en hij woont in Amsterdam, waar ze maar heel moeilijk kan komen. Zei de neef.

Tijdens een gesprek met mevrouw vertelt zij dat ze weinig contacten heeft in het dorp omdat ze hier nog niet zo lang woont en haar partner een jaar geleden is overleden, vlak na de verhuizing.

Ze heeft het daar nog erg moeilijk mee. Ik geef haar als tip om eens contact op te nemen met Humanitas voor begeleiding bij rouwverwerking.

Al verder pratende zoeken we samen uit hoe ze wat meer bekenden zou kunnen krijgen en wat ze eigenlijk leuk vindt om te doen. Het blijkt dat ze vroeger graag schilderde en dat ze ook wel wat beweging zou kunnen gebruiken, zij het aangepast, want ze heeft last van slijtage in schouder en knie.

Samen met mevrouw bezoek ik een Sociaal Vitaal les in het buurthuis. Ze komt daar al een bekende tegen: haar buurvrouw van drie huizen verderop. Na afloop van de les vraag ik haar hoe het was. Ze had erg gelachen en het was gezellig. Ze was alleen bang dat ze morgen wel spierpijn zou hebben. Maar ze zou volgende week weer gaan, en dan fietst ze samen met haar buurvrouw erheen.

Ook gaat mevrouw zelf op zoek naar een schilderclubje. Ze heeft al haar schilderspullen lang geleden weggedaan, maar verheugt zich nu al op het bezoek aan de kunstwinkel om weer verf en kwasten te gaan kopen. Ik spreek met haar af dat ik haar over twee maanden weer eens bel om te vragen hoe het gaat. Dat vindt ze erg fijn. Maar, zegt ze: die Valyspas hoef ik niet!"

5. Aantal (potentiële) cliënten met een voorziening

Aantal cliënten gemeente Tynaarlo		2016	2017	toe- / afname
Jeugd				
	Zorg in natura	560	595	+ 6,3 %
	PGB	60	55	- 8, %
	<i>Subtotaal</i>	<i>620</i>	<i>650</i>	+ 4,8%
WMO				
	Zorg in natura	228	230	+ 0.9%
	PGB	54	51	- 5,6%
	<i>Subtotaal</i>	<i>282</i>	<i>281</i>	- 0,03%
Totaal		902	931	+ 3,2%

Jongeren met jeugdhulp 2017 als % van alle jongeren	
Tynaarlo	7,8 %
Drenthe	9,5 %
Nederland	8,8 %

	Aantal cliënten in beschermd wonen
2015	168
2016	141
2017	125
2018	100

Totaal aantal verstrekkingen WMO en Jeugdwet	
WMO	
1842	totaal aantal verstrekkingen

1077	aantal huishoudens met verstrekking
1,71	gemiddeld aantal verstrekkingen per huishouden
Jeugd	
952	totaal aantal verstrekkingen
537	aantal huishoudens met verstrekking
1,77	gemiddeld aantal verstrekkingen per huishouden
Totaal	
7,6%	% van de huishoudens in de gemeente Tynaarlo dat een vertrekking heeft.

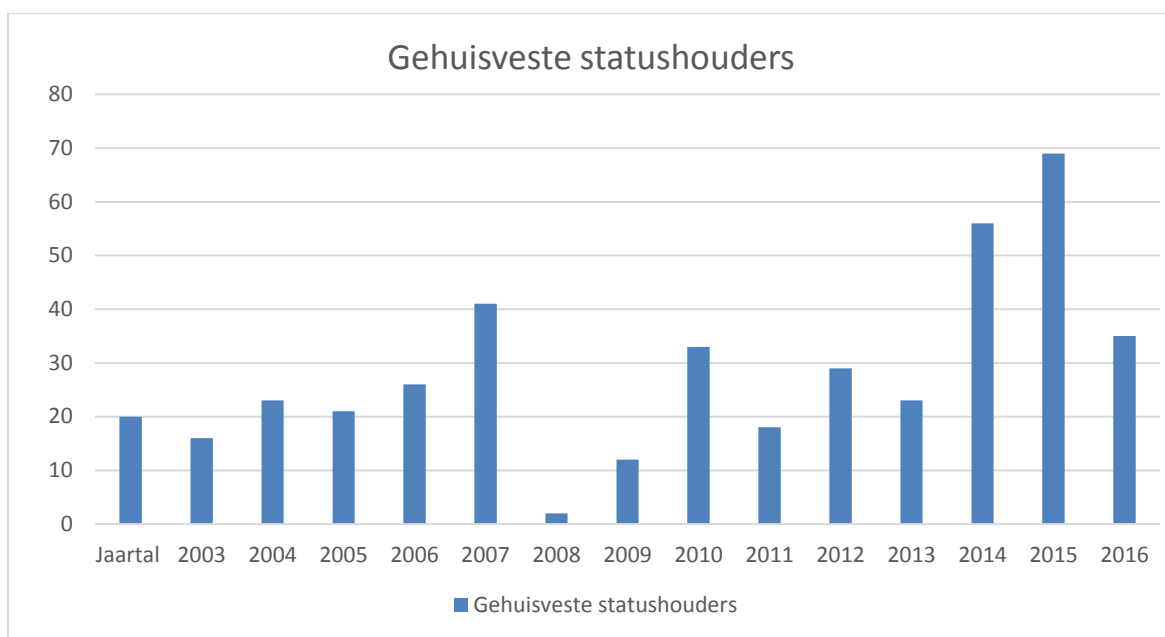
	Bijstand- uitkeringen	WW- uitke- ringen	Ontvan- gers Wajong	WIA- uitke- ringen
2012	320	400	535	171
2013	280	597	524	202
2014	340	735	556	232
2015	360	775	565	266
2016	360	855	563	290
2017	410	793	566	328

	Schuldhelp			Aantal...			
	Intake schuld- hulp	Actief budget- beheer	Actief bescher- mings- bewind	Huishou- dens voed- selbank	Kinderen jeugdsport- fonds	Kinderen jeugd- cultuur- fonds	Kinderen Stichting Leergeld
2014	123	94	33	51	89	1	-
2015	99	111	36	53	102	10	46
2016	85	123	39	45	137	15	57

	Werkloosheidspercentage		
	Tynaarlo	Drenthe	Nederland
2008	3,1%	-	-
2010	4,1%	-	-
2012	5,0%	6,2%	5,9%
2014	6,1%	7,3%	7,5%
2016	5,0%	6,1%	6,1%

	Aantal huishoudens tot maximaal 120% van het sociaal minimum		Inkomens tot 120% van het minimum per samenstelling huishouden (% van de totale deelgroep)			
	Minstens 1 jaar	Minstens 4 jaar	Tynaarlo	Drenthe	Neder- land	
2012	1.600	800	25%	31%	28%	Eenouder- gezinnen

			15%	15%	18%	Eenpersoons- huishoudens
			5%	6%	6%	Meerpersoons- huishoudens
			3%	4%	4%	Paren
			8%	10%	11%	Van totaal aantal inwoners
2013	1.400	700				
2014	1.400	700				
2015						cijfers nog niet beschikbaar
2016						

Voorbeeld 2. Dreigementen...

"Cliënt mag zijn ernstig gehandicapte dochter in een gezinsvervangend tehuis niet meer bezoeken. Reden: hij kwam soms bedreigend over, vooral richting de verpleegkundigen. De dreigementen gingen uiteindelijk zover dat hij hiervoor een voorwaardelijke straf heeft gekregen. Cliënt had veel problemen met dit verbod.

Cliënt's problemen bleken veel breder. Hij had namelijk ook een alcoholverslaving en financiële problemen. Mede doordat hij een laag IQ had, kwam hij daar niet uit.

Er woonde een kennis bij hem in die failliet was verklaard, geen inkomen had en op kosten van cliënt leefde. Dat kostte cliënt niet alleen veel geld, maar hij werd ook nog eens gekort op zijn bijstandsuitkering omdat er iemand bij hem in woonde. Hierdoor kwam hij maandelijks geld te kort.

Vanaf 2016 heeft hij via het Sociaal Team professionele begeleiding gekregen. Met name in 2017 zijn er grote stappen gezet. Cliënt heeft in het bijzijn van zijn begeleider zijn excuses aangeboden

aan de mensen van het tehuis. Daardoor kan hij met begeleiding zijn dochter weer wekelijks bezoeken. Dat heeft hem mentaal enorm doen opbloeien.

Doordat hij fysiek slechter werd, is hij uit zichzelf minder gaan drinken. Toch heeft de begeleider VNN weer ingeschakeld. Een medewerker daarvan komt op een heel laagdrempelige manier bij cliënt thuis binnen. Volgens VNN is alles onder controle.

Verder heeft cliënt zijn financiën weer op orde. Zijn medebewoner is via de GKB in de schuldsanering gekomen. Met de GKB is geregeld dat deze medebewoner nu wel een maandelijkse bijdrage betaalt voor huisvesting. Ook is geregeld dat de inwonende kennis een stuk land heeft verkocht waarmee hij zijn schulden heeft kunnen aflossen.

Cliënt heeft inmiddels een hele periode achtereen gewerkt. Seizoensgebonden werk. Dat betekende extra inkomsten voor hem ten opzichte van de bijstand. Bovendien zit hij nu weer in de WW in plaats van de bijstand. Zodra er weer werk is, kan cliënt weer aan de slag. Hij blijft nog begeleiding houden om terugval te voorkomen. Wanneer mogelijk wordt de begeleiding geminimaliseerd."

6. Budgetten/financiën

Ontwikkeling rijksbijdrage Sociaal Domein						
Jaar	WMO nieuwe taken	Jeugd	Participatie	Totaal 'nieuw' Sociaal Domein	WMO 'oude taken'	Totaal
2015	3.695.915	6.528.674	3.084.403	13.308.992	2.558.721	15.867.713
2016	4.216.944	5.872.256	3.099.953	13.189.152	2.301.715	15.490.867
2017	3.985.443	5.168.040	2.879.038	12.032.521	2.397.141	14.429.662
2018	3.960.794	5.229.670	2.752.805	11.943.264	2.397.141	14.340.405
2019	3.924.232	5.229.678	2.638.025	11.791.936	2.397.141	14.189.077
2020	3.918.966	5.230.559	2.542.451	11.691.976	2.417.628	14.109.604
2021	3.912.175	5.260.346	2.569.419	11.741.934	2.518.106	14.260.040

Daarnaast ontvangt de gemeente het BUIG-budget (budget voor bijstandsverstrekkingen). Voor 2017 bedraagt dat € 6.021.000. Het totale Rijksbudget komt daarmee op een **20,3 miljoen**.

In de dekking van hoofdstuk 6 zit daarnaast nog een component die niet gerelateerd is aan de decentralisatie van de Wmo, Jeugdhulp en Participatiewet. Deze kosten (o.a. voor welzijn, maatschappelijk werk, kinderopvang, leerlingenvervoer, uitvoeringskosten sociale dienst, organisatiekosten etc) worden gedekt uit algemene middelen. Voor 2018 is dat een bedrag van 5,7 miljoen euro.

Het totale budget voor het sociaal domein is derhalve 26,0 miljoen euro.

De Rijksbudgetten voor Wmo, Jeugdhulp en Participatiewet zijn in 2017 ten opzichte van 2015 met zo'n 10% gedaald. Naar verwachting zullen ze komende jaren op het huidige niveau blijven.

De afgelopen twee jaar hebben we in het Sociaal Domein rekening-overschotten gehad. In 2015 zo'n € 2,3 miljoen, in 2016 zo'n € 2,9 miljoen.

In 2017 is dit omgeslagen in een tekort, vooral op de jeugdhulp en de uitvoering van de participatiewet. Dit door de toenemende zorgvraag en gedaalde budgetten. Nieuwe ontwikkelingen kunnen tot grotere tekorten of juist overschotten leiden.

7. Beïnvloedbaarheid budgetten Sociaal Domein

De meeste taken die we binnen het Sociaal Domein uitvoeren zijn wettelijk verplicht. Daarmee ligt de hoogte van de totale uitgaven echter niet vast. We kunnen de taken namelijk op verschillende manieren uitvoeren. Zo kunnen we ze zeer gul en ruimhartig zijn of juist zeer zuinig, afwachtend en terughoudend.

Ook kunnen we meer of minder op preventie inzetten. Preventie kost op korte termijn extra geld, maar kan op middellange en lange termijn juist geld besparen.

Wanneer we er als gemeente voor kiezen om ons in het Sociaal Domein radicaal maximaal terughoudend op te stellen, kunnen we op korte termijn zo'n 12 % besparen. Dit is gebaseerd op een zeer grove berekening en inschatting. Dat zou neer komen op een bezuiniging van zo'n kleine drie miljoen euro. De gevolgen daarvan zouden uiteraard groot zijn.

Het terugbrengen van de kosten (naar wettelijk minimaal niveau of een van de andere vormen van bezuinigingen), kan niet per direct gerealiseerd worden. We hebben te maken met samenwerkingsverbanden, als GR-en, contracten en samenwerkingsafspraken voor Wmo en Jeugdhulp (Noord en Midden Drenthe en Jeugdhulpregio Drenthe), subsidieafspraken en vastgoed.

Wanneer we ons daarentegen een stuk ruimhartiger zouden opstellen, zou dat tot een budgetverhoging leiden van grofweg zo'n 4 %. Dat is een kleine miljoen euro.

8. Bij decentralisatie niemand tussen wal en schip

In het eerste jaar van de decentralisatie was de dienstverlening erop gericht dat iedereen die zorg kreeg, deze zorg op goede wijze gecontinueerd zou krijgen. Dat is gelukt, ondanks de moeilijke omstandigheden waarin we de nieuwe taken op ons moesten nemen (o.a. erg weinig voorbereidingstijd en gebrekkige informatie).

Dat dit gelukt is, blijkt onder meer uit het geringe aantal klachten dat we hebben gekregen.

Bezwaar/ beroep en klachten tegen verstrekkingen WMO en jeugdhulp in 2017 (op totaal van 1842 verstrekkingen)			
	Aantal	Specificatie	toelichting
Bezwaarschriften	7	5 ingetrokken	na nader overleg, gewijzigde situatie of alsnog toekenning
		1	ongegrond
		1	loopt nog
Beroepschriften	4	1 ingetrokken	
		3 ongegrond verklaard	2 in hoger beroep gegaan (nog in behandeling)
Klachten	10		Voor team Mens en Maatschappij als geheel

Voorbeeld 3: De zorgmijder

"Huisarts heeft met ons Sociaal Team contact gezocht over een zorgmijdende inwoner. Het gaat om een alleenstaande man die na overlijdens van dierbaren zich steeds meer is gaan terug trekken. Waarschijnlijk is hij verslaafd aan alcohol en gaat zijn lichamelijke en geestelijke conditie achteruit.

De huisarts kan geen contact meer krijgen en maakt zich zorgen. Via de woningbouwvereniging en de wijkagent krijgen we het signaal dat er sprake is van huurachterstand en financiële problemen. Ik, medewerker van het Sociaal Team, heb meerdere pogingen gedaan om contact te krijgen met deze inwoner. Eén keer is dat gelukt, maar de inwoner stond niet open voor verdergaand contact. We hebben wel de OGGZ kunnen inschakelen.

Meer was niet mogelijk. Toch hebben we met de wijkagent en de woningbouwvereniging afgesproken weer met de inwoner contact te zoeken wanneer zich daartoe een kans voordeed. Die kans kwam toen we ontdekten dat de inwoner op niet al te lange termijn zijn huis uit gezet zou worden. Hij bleek toen wél bereid hulp toe te laten.

Ik heb de brievenbus leeg gemaakt en de inwoner gemotiveerd om mee te werken aan het oplossen van zijn financiële problemen, in samenwerking met de GKB. De woningbouwvereniging heeft zich coulant opgesteld om een oplossing mogelijk te maken.

Doordat er weer perspectief en hoop ontstond, kwam de inwoner zelf ook weer in beweging. Hij is zelf zijn woning gaan opruimen, werkte actief mee aan de schuldhulpverlening en ging zichzelf weer lichamelijk beter verzorgen. Daardoor ging hij zich weer beter voelen en kwam hij ook weer meer buiten de deur.

Voor de sociale omgeving was deze inwoner niet tot last, dus er was ook geen maatschappelijke onrust die er voor zorgde dat de aandacht en inzet op deze inwoner gevestigd bleef. Als hij zijn huis was uitgezet, was hij waarschijnlijk gaan zwerven of uiteindelijk ergens in een maatschappelijke opvang terechtgekomen.

Van uit de waarde dat iedereen in de gemeenschap de moeite waard is, is er op een betrokken manier bemoeizorg gepleegd. Resultaat: deze inwoner heeft zijn plek binnen de gemeenschap kunnen behouden."

9. Vernieuwing

Na het eerste jaar 2015 waarin de focus was de dienstverlening voor de nieuwe taken in het sociaal domein adequaat uit te kunnen voeren, zijn we gaan werken aan verbetering hiervan. In 2016 hebben we een *Transformatieplan* Sociaal Domein vastgesteld om onze ambities en strategie te realiseren. Concrete doelen hierbij waren: versterken van de zelfredzaamheid, preventie (gezonde mensen zo veel mogelijk gezond houden), bevorderen dat mensen gaan participeren in de samenleving en het wegnemen van belemmeringen hierin, het bevorderen dat er sociale verbanden tot stand komen, vormen van lichtere zorg ontwikkelen, resultaatgericht werken. De belangrijke stappen die we voor de uitvoering van dat plan hebben gezet, hebben onder andere de volgende resultaten opgeleverd:

- a. Groeiende samenwerking tussen de verschillende actoren op het sociaal domein. Van inwoners tot zorgaanbieders, met als spil daarin de sociale teams en het expertiseteam jeugd.
- b. Groeiende bekendheid van sociale teams en zichtbaarheid in de dorpen, waardoor inwoners met een zorgvraag eerder ondersteuning krijgen. (minder mensen tussen wal en schip, minder escalatie van problemen)
- c. Pilot spreekuren bij huisartsen door leden van expertiseteam jeugd, om meer bekendheid te krijgen en een meer eenduidige verwijzing naar 2^e lijns zorg te krijgen.
- d. Samen met de inwoner werken aan resultaatgericht indiceren en inkopen van zorg en ondersteuning.
- e. Nieuwe vormen van participeren (zie voor voorbeelden het kader hieronder).
- f. Meer aandacht voor preventie.
- g. Gericht bestrijden van armoede en werkloosheid.

Voor een uitgebreid overzicht van alle pilots, bereik en resultaten, zie onderaan deze bijlage. Het volgende kader geeft een greep uit de initiatieven, projecten en activiteiten.

Een greep uit de vele activiteiten en projecten

Sport en bewegen in het sociale domein

- Een groot aantal goed bezochte activiteiten voor kinderen, jongeren, ouderen, inwoners met weinig inkomen en mensen met afstand tot de arbeidsmarkt: Sociaal Vitaal, de inzet buurtsportcoach, Sport maakt Actief, sporten en zwemles voor bewoners van de TussenVoorziening en hier gevestigde statushouders.
Deze activiteiten bevorderen niet alleen de gezondheid van inwoners. Ze bieden ook inzicht in de problemen van inwoners die zichzelf niet zo snel bij een sociaal team melden.

Bekend maken sociale teams

- Spreekuren in de dorpen.
- Fietsen voor teamleden.
- Advertenties / columns in huis-aan-huisbladen.

Verminderen armoede en schuldenproblemen

- Startpunt Geldzaken (digitool).
- Folder 'vragen over geldzaken'.
- Pilot sociale marketing over armoede en schuldenproblematiek met als doel dat inwoners eerder en sneller hulp en ondersteuning vragen.

Verminderen eenzaamheid

- De cursus Grip en Glans en de ontwikkeling van vormen van participatie die lichter zijn dan dagbesteding, waar onder pilots bij Plaats de Wereld (Vries) en De Stiep (Zuidlaren).
- In het project 'Updiggin' maakt een groep kwetsbare inwoners samen een theatervoorstelling.

Ondersteunen mantelzorgers

- Nadrukkelijker presentatie van de mogelijkheden van mantelzorgondersteuning.
- Werving van zorgvrijwilligers.

Bevorderen participatie

- 'Sport maakt actief'.
- Werkplein Drentsche Aa benadert samen met WPDA werkgevers voor het creëren van afspraakbanen.
- Het creëren van garantiebanen binnen onze eigen gemeentelijke organisatie.
- Ontwikkeling van een digitaal toegankelijke sociale kaart, met alle voorzieningen waar inwoners zonder verwijzing gebruik van kunnen maken.

Versterken samenhang in de samenleving

- Via dorpshuiskamer/ koffieochtenden door de sociale teams.
- Pilot 'laagdrempelig ontmoeten' bij De Stiep
- Opleiden van netwerkcoaches (Trias).
- Het Burgerplatform. In cocreatie met inwoners ontwikkelde nieuwe vorm van burgerparticipatie.

Preventie:

- Voorlichting over voorkomen van (problemen bij) vechtscheidingen.
- Intensievere samenwerking met huisartsen via een pilot waarbij leden van het expertiseteam jeugd spreekuur houden bij de huisartsenpraktijken in Vries.
- Ontwikkelen van een aanpak voor risico-jongeren en hun ouders, in samenwerking met Verslavingszorg Noord Nederland.
- Via Mentor4You ondersteuning door vrijwillige jongeren aan andere jongeren.

In bijlage 5 geven we een uitgebreider inzicht in de pilots, met informatie over het bereik en het behaalde resultaat.

10. Evaluatie sociaal domein mei 2017

In mei 2017 hebben we ons beleid voor het sociaal domein kwalitatief geëvalueerd.

Belangrijkste conclusie: alle activiteiten die we ontplooiën dragen bij aan de realisatie van onze ambitie (zie hierboven).

Maar we zijn er nog niet, we zijn nog volop in ontwikkeling. Voor de onderbouwing van deze conclusies: zie de evaluatie van mei 2017.

Dat we er nog niet zijn, is niet verbazingwekkend, gezien de korte periode die we tot nu toe hebben gehad na de grote veranderingen in het sociaal domein.

Bijlage 2

Hoe meten we hoe succesvol ons beleid is?

Om te kunnen bepalen of we ons beleid moeten aanpassen of misschien wel verdergaand veranderen, moeten we weten hoe succesvol het is. Dat wil zeggen: in welke mate het ervoor zorgt dat we onze doelen bereiken.

Of dit het geval is, is niet altijd gemakkelijk te bepalen. Dat komt vooral door drie problemen:

1. Vaak is ons doel moeilijk te meten.

Hoe bepalen we bijvoorbeeld of het is gelukt dat zoveel mogelijk inwoners betaald werk hebben? Want wat is het maximaal haalbare ('zo veel mogelijk')?

2. In principe is veel te meten, maar meten kost wel geld.

Het nut van dat weten (kunnen aanpassen van beleid) moet wel hoger zijn dan de kosten. En soms is het dat niet.

3. Vaak is het moeilijk te bepalen wat de invloed is van ons beleid.

Is bijvoorbeeld grote tevredenheid van de gebruikers met onze zorgvoorzieningen het gevolg van de kwaliteit en kwantiteit van de voorzieningen? Of hebben we gewoon in het algemeen tevreden inwoners, die niet snel mopperen?

Indicatoren

Deze problemen zijn zo sterk en veel voorkomend dat het echt *meten* van het succes van ons beleid vaak niet mogelijk is. Meestal moeten we tevreden zijn met *indicatoren*, die een richting uit wijzen, zonder zekerheid te geven.

Om toch een voldoende betrouwbaar zicht op het succes van ons beleid te krijgen, hebben we meerdere indicatoren tegelijk nodig, liefst van verschillende aard. Daarbij is een belangrijk verschil dat tussen input, throughput, output en maatschappelijke effecten.

1. Input-indicatoren.

Zeggen iets over de middelen die we ter beschikking stellen. Budgetten, personele formatie, ict. Soms geven ze 100% zekerheid over het bereiken van een doel. Bijvoorbeeld als het doel is 1 procent aan openbare kunst te besteden van de kosten van een gebouw.

2. Throughput-indicatoren.

Kunnen zowel kwantitatief als kwalitatief beschrijvend zijn. Bijvoorbeeld: "De wijkteams functioneren inmiddels soepel en adequaat."

3. Output-indicatoren.

Fysieke uitkomsten die meestal niet samenvallen met ons einddoel. Voorbeelden: Aantal verwerkte aanvragen, behandelde aanvragen als % van de binnen gekomen aanvragen, aantal deelnemers aan activiteiten, aantal verkeersongevallen, aantal klachten enz.

4. Maatschappelijke effecten.

Dat zijn de uiteindelijke gevolgen van (o.a.) ons beleid. Voorbeelden: het aantal (en %) mensen dat zich vaak eenzaam voelt, het aantal mensen dat na participatietrajecten betaald werk vindt etc.

Interpreteren en combineren

We weten nooit zeker in welke mate de maatschappelijke effecten die we constateren ook echt het gevolg van ons beleid zijn en niet van andere maatschappelijke ontwikkelingen. Ook weten we nooit met zekerheid of gekwantificeerde doelen die we ons gesteld hebben, wel haalbaar en realistisch zijn (bijvoorbeeld maximaal 5 procent van de inwoners voelt zich vaker eenzaam).

Daarom moeten we ook informatie over de maatschappelijke effecten (inclusief 'harde cijfers') altijd *interpreteren*. Goede indicatoren (output, throughput, input) kunnen daarbij zeer behulpzaam zijn. Nog méér op die indicatoren zijn we aangewezen wanneer informatie over de maatschappelijke effecten geheel ontbreekt of erg tekort schiet.

Bijlage 3

Welk van haar sociale doelen haalt de gemeente op dit moment? Welke niet? En hoe komt dat?

Zie ook bijlage 2: hoe meten we succes van het beleid?

Hieronder vindt u de gemeentelijke doelen. In kolom 2 noemen we de signalen die wijzen op succes van het beleid, in kolom 3 signalen die wijzen op onvoldoende succes. Onderaan staan de conclusies.

In cursief: waar de gemeente geen of heel weinig invloed op heeft

Doelen en subdoelen	Wat hebben we gedaan en gaat goed	Wat nog niet goed gaat
Algemeen		
In ons beleid en handelen staat de inwoner centraal (randvoorwaarde)	<ul style="list-style-type: none"> ○ De sociale teams in de dorpen zijn goed bereikbaar en steeds bekender geworden. ○ De hulpverleners en sociaal teamleden/ expertiseteam jeugd zetten inwoners steeds meer centraal. ○ Ons resultaatgericht aanbesteden: hierbij gaan sociale teams en aanbieders uit van het resultaat dat de inwoner wil behalen. ○ Burgerplatform opgericht om in samenwerking tussen inwoners en gemeente beleid te maken. ○ Sociaal Raadvrouw ingesteld. ○ Betrokkenheid van een werkgroep van gemeenteraadsleden bij het sociaal domein. ○ Tevredenheid bij gebruikers van Wmo en Jeugdhulp: op en gedeeltelijk boven Drents gemiddelde. 	<ul style="list-style-type: none"> ● Het gaat toch nog te vaak <u>over</u> inwoners en regelmatig niet <u>met</u>. ● Voor inwoners van kleine kernen voelt het sociaal team niet als dichtbij.
Waar nuttig stimuleren van innovatie om onze doelen (nog) verder te bereiken	<ul style="list-style-type: none"> ○ Via Transformatie en aanbesteding stimuleren we innovatie en verdere ontwikkeling van expertise. 	<ul style="list-style-type: none"> ● Voortgang nog beperkt, kanteling bij sociale teams/ expertiseteam jeugd en zorgaanbieders komt langzaam op gang. ● Afschalen van zware zorg naar lichtere vormen vergt betere samenwerking.
Zelfredzaamheid		
Zo veel mogelijk inwoners zijn zelfredzaam én inwoner zijn zoveel mogelijk zelfredzaam.	<ul style="list-style-type: none"> ○ <i>90% van onze inwoners heeft geen hulp of ondersteuning van de gemeente nodig.</i> ○ <i>Toegang tot informatie neemt steeds verder toe.</i> ○ Sociale teams geven informatie en advies, ook over algemeen toegankelijke voorzieningen. ○ Door preventieve maatregelen stimuleren we dat inwoners langer fit en gezond blijven en signaleren we eerder problemen bij 	<ul style="list-style-type: none"> ● <i>Sommige mensen behouden hun beperking en/ of zullen niet zelfredzaam worden.</i> ● <i>Door globalisering en verzwakte sociale verbanden nemen gevoelens van onzekerheid toe.</i> ● <i>Kinderen wonen niet altijd bij de ouders in de buurt, en kunnen daardoor niet altijd steun geven</i>

	<p>inwoners. Bijvoorbeeld Sociaal Vitaal, sport, Jongeren op Gezond Gewicht, Grip en Glans, ondersteuning van Mantelzorgers, cursus Mantelzorgvrijwilliger. Ook informatie over gamen en middelengebruik voor kinderen en ouders hoort hier bij.</p> <ul style="list-style-type: none"> ○ We gaan uit van positieve gezondheid: het vermogen van mensen om met de fysieke, emotionele en sociale levensuitdagingen om te gaan en zoveel mogelijk eigen regie te voeren. 	<ul style="list-style-type: none"> ● <i>Aandacht nodig voor versterken van het netwerk van inwoners (via een methodische aanpak)</i> ● <i>Het aantal een-persoonshuishoudens neemt toe; daardoor kan men elkaar minder helpen binnen een huishouden.</i>
<i>Subdoel:</i> De inwoners hebben oog voor elkaar	<ul style="list-style-type: none"> ○ <i>Is in een dorpse cultuur van deze gemeente in principe niet slecht.</i> 	<ul style="list-style-type: none"> ● <i>Individualisering werkt hiertegen.</i>
<i>Subdoel:</i> Samen, sociale structuur op buurt/ wijkniveau versterken	<ul style="list-style-type: none"> ○ Verbinding en groeiende samenwerking tussen de verschillende actoren. ○ Sociale teams en expertiseteam jeugd zijn hierin de spil, zij bevorderen preventieve voorzieningen. ○ Voorbeelden zie bij 'elkaar ontmoeten' . 	
<i>Subdoel:</i> Elkaar ontmoeten	<p>Verbeterd door:</p> <ul style="list-style-type: none"> ○ Koffieochtenden in Zuidlaren, De Groeve en binnenkort Vries ○ Plaats de Wereld ○ De Stiep ○ De cursus Grip en Glans ○ Sociaal Vitaal (sport en bewegen voor ouderen) ○ Speeltuinen die met de buurt ontworpen worden ○ Gezamenlijke moestuinen ○ Sint Pannenkoek 	
Participatie		
Zoveel mogelijk inwoners doen mee	<ul style="list-style-type: none"> ○ Samenwerking tussen Werkplein Drentsche Aa (WPDA) en sociale teams om inwoners beter naar vrijwilligerswerk, dagbesteding, en zo mogelijk werk te leiden ○ Speciale aandacht om jongeren van school naar werk te helpen ○ Training 'sport maakt actief' voor inwoners met afstand tot de arbeidsmarkt ○ Vrijwilligersvacaturebank ○ Plaats de Wereld (beschut vrijwilligerswerk) ○ De Stiep (vrijwilligerswerk en dagbesteding) ○ Armoedebeleid, minimabeleid, toename gebruik van jeugdsport-/ jeugdcultuurfonds. 	<ul style="list-style-type: none"> ● Samenwerking tussen jeugdhulp en passend onderwijs moet beter tot stand komen. ● Een steeds grotere groep inwoners kan niet mee komen in onze steeds ingewikkelder wordende samenleving. Laaggeletterdheid speelt hierbij een rol. ● Wettelijk verplichte afbouw van sociale werkvoorziening ● Stijging inwoners met bijstandsuitkering.
Vangnet		

<p>Niemand valt tussen wal en schip</p> <p>Vangnet bieden</p>	<ul style="list-style-type: none"> ○ De overgang tussen de oude situatie en 2015 (zorg bij de gemeente) is goed verlopen. ○ Inwoners weten gemeente steeds beter te vinden. ○ Stijging aantal meldingen bij frontoffice en sociale teams. ○ Stijging meldingen bij expertiseteam jeugd: van 121 naar 161 (2016-2017), Expertiseteam jeugd in 2016 betrokken bij 430 kinderen, in 2017 bij 560 kinderen. ○ Groeiend in de rol in signalering en preventie door sociale teams (o.a. via sociaal vitaal) en expertiseteam jeugd <p>Zorgvraag: WMO:</p> <ul style="list-style-type: none"> ○ Daling bij algemene voorziening schoonmaak, PGB's. ○ Gelijkblijvend/licht stijgend: dagbesteding / begeleiding en beschermd wonen. <p>PARTICIPATIEWET:</p> <ul style="list-style-type: none"> ○ Stijging aantal uitkeringen. ○ Wachtlijsten worden tot een minimum beperkt ○ Beleid en aanpak van schulden en armoede, inzet van armoedegelden. <p>JEUGDHULP:</p> <ul style="list-style-type: none"> ○ Daling PGB ○ Samenwerking leerplicht en Expertiseteam jeugd om te voorkomen of snel te handelen als jeugdige uitvalt op school. 	<ul style="list-style-type: none"> ● Sommige mensen komen pas (te) laat met ondersteuning in aanraking, onder andere zogenaamde 'zorgmijders' en OGGZ-cliënten. ● Sommige inwoners hebben moeite hun eigen hulpvraag te formuleren. ● Er lijkt een gat tussen beschermd wonen en begeleiding en dagbesteding. ● Meer vroegsignalering nodig om escalaties te voorkomen. ● Meer samenwerking tussen zorg en handhaving ter voorkoming van problemen bij mensen met ernstige psychiatrische aandoeningen ● Van aanbodgericht naar 'doen wat nodig is' moet nog meer vorm krijgen. <p>Zorgvraag: WMO:</p> <ul style="list-style-type: none"> ● Stijging in huishoudelijke hulp (maatwerk). <p>PARTICIPATIEWET:</p> <ul style="list-style-type: none"> ● Stijging aantal uitkeringen. <p>JEUGDHULP:</p> <ul style="list-style-type: none"> ● Stijging cliënten Zorg in Natura 6,3% jongeren in jeugdhulp (2017), gelijk aan het Drents gemiddelde, maar boven landelijk gemiddelde.
<p>Tevredenheid gebruikers voorzieningen</p>	<ul style="list-style-type: none"> ● Wmo-cliëntervarings-onderzoeken laten zien dat inwoners tevredener zijn geworden met de dienstverlening. ● Cliëntervaringsonderzoek Jeugdhulp: gebruikers zijn tevreden, gelijk aan Drents gemiddelde. 	<ul style="list-style-type: none"> ● Ervaren betere kwaliteit van leven dankzij voorzieningen Wmo: 22% zegt geen 'ja' in 2015. In 2016 is dit 29%. Landelijk 23%. ● Tevredenheid met onafhankelijke cliënt-ondersteuning: 67% in 2015, 63% in 2016. Drents gemiddelde: 84%. (Tevredenheid van ander contact met sociale teams

		(informatie, advies, maatschappelijk werk) wordt nog niet gemeten.) <ul style="list-style-type: none"> • Cliëntervaringsonderzoek Jeugdhulp: wachttijd lang.
<i>Subdoel:</i> -Integrale aanpak	<ul style="list-style-type: none"> ○ Is bevorderd door integrale aanbesteding en beter afstemming tussen Wmo en Jeugdhulp ○ Is bevorderd door scholingen , multidisciplinaire overleggen met interne en externe samenwerkingspartners en zo mogelijk ouders en jeugdigen. 	<ul style="list-style-type: none"> • <i>Wettelijke regelingen maken het niet eenvoudig.</i> • Afstemmings- en overdrachtsproblemen tussen WLZ Zorgverzekeringswet, Passend Onderwijs en Wmo, Jeugdhulp en Participatiewet. • Afstemmings- en afschuifproblemen tussen gemeenten • Tekort aan goedkope huurwoningen voor alleenstaande inwoners (jong en ook ouder) • Ernstige en complexe problematiek bij statushouders (gezinnen): versnipperde hulpverlening.
<i>Subdoel:</i> - Van zorg naar ondersteuning / naar lichtere vormen van ondersteuning	<ul style="list-style-type: none"> • Er is een aantal voorzieningen tot stand gebracht via de middelen van het Transformatieplan (Plaats de Wereld, De Stiep, inwoners naar vrijwilligerswerk, meedoenbanen, afspraakbanen i.p.v. naar zorg). 	<ul style="list-style-type: none"> • Door grote werkdruk bij de sociale teams en expertiseteam jeugd was hiervoor nog minder aandacht voor dan gewenst. • Nog niet significant zichtbaar in cijfers Jeugdhulp: verschuiving van 2 procent van interventieniveau 6 naar 5.
Betaalbaarheid en efficiëntie		
Budgetten rijk zijn uitgangspunt uitgavenniveau, uitgaven blijven daar binnen. Randvoorwaarde.	<ul style="list-style-type: none"> ○ Overschotten in 2015 en 2016: 1,5 en 1,6 miljoen euro (exclusief incidentele resultaten). ○ In 2017 geen overschotten verwacht. 	<ul style="list-style-type: none"> • In en na 2017 (mogelijk) tekorten door stijgende hulpvraag.
Minder regels / vereenvoudigde procedures	<ul style="list-style-type: none"> ○ <i>Het Rijk zal uniformering aanbrengen in de contract- en verantwoordingsafspraken met zorgaanbieders.</i> ○ <i>Door rechterlijke uitspraken wordt de vrije ruimte voor maatwerk ingeperkt. Dit leidt tot meer zekerheid voor cliënten.</i> 	<ul style="list-style-type: none"> • <i>Door rechterlijke uitspraken wordt de vrije ruimte voor maatwerk ingeperkt. Dit leidt tot meer regels.</i> • Door inkoop door en verantwoording en aan diverse gemeenten ervaren zorginstellingen een toegenomen druk op hun administratie.

Bijlage 4	TRENDS EN ONTWIKKELINGEN SOCIAAL DOMEIN	Vangnet + = meer beroep op vangnet. Participatie + = participatie neemt toe. Zelfredzaamheid + = zelfredz. neemt toe. Financiën + = kosten nemen toe.
Autonome ontwikkelingen met gevolgen voor het sociaal domein	Gevolgen	Gevolg voor doelen gemeente
DEMOGRAFISCH		
Vergrijzing / ontgroening	Toename vraag naar zorgvoorzieningen (Wmo) en woonvoorzieningen voor ouderen	Vangnet + Financiën +
	Meer behoefte aan mantelzorgers, meer druk op mantelzorgers (overbelasting)	Vangnet + Financiën +
	Toename dementie	Vangnet + Financiën +
	Toename eenzaamheid	Participatie - Financiën +
Meer alleenstaanden, % en absoluut; gemiddeld huishouden wordt kleiner	Afname aantal potentiële mantelzorgers	Vangnet+ Financiën -
	Meer behoefte aan kleinere woningen	Beleid nodig
	Meer woningen nodig, goedkopere woningen nodig	Beleid nodig Financiën +?
	Zorg moet verspreider geleverd worden	Financiën +
	Eenzaamheid neemt toe	Beleid nodig, Financiën +
	Toename kosten	Financiën +
Stijgende levensverwachting	Mogelijk toenemende zorgvraag (hangt af van ontwikkeling gezondheid)	Vangnet + Financiën +
Terugloop van de beroepsbevolking	Minder arbeidskrachten in de zorg beschikbaar	Financiën +
	Kansen voor bijstandsgerechtigden	Zelfredzaamheid + Participatie + Financiën -
	Jongeren kiezen bewust voor balans werk/privé.	
Verdere trek naar de grote stad	Kan tot groei dan wel afname bevolking leiden	
	Verbindingen met Stad steeds belangrijker	
Toename etnische diversiteit, o.a. door stijging vluchtelingenstroom als gevolg van oorlogen, economische ongelijkheid en klimaatverandering	Toename diversiteit in verwachtingen t.a.v. voorzieningen en bejegening	
	Toename mensen die mogelijk blijvend buiten de boot vallen	Participatie – Zelfredzaamheid – Financiën +
	Uitsluiting van bepaalde groepen	Participatie -

TECHNOLOGISCH		
Steeds meer technologie in het alledaagse leven, ook in de zorg	Nieuwe mogelijkheden om langer zelfstandig te blijven wonen Toename doelmatigheid zorg	Zelfredzaamheid + Financiën -
	Uitval van grotere groep niet-digitaalvaardige mensen, laaggeletterdheid is aandachtspunt	Participatie - Financiën +
	Robotisering: afname werkgelegenheid	Participatie - Financiën + Meer uitkeringen
	Big data: meer inzicht in inwoners(behoefte)	Cliënttevredenheid + Financiën -
	Toenemende of juist afnemende eenzaamheid?	
	Gevolg voor leefbaarheid: afname winkels; hoe houden we voorzieningen bereikbaar?	Participatie - Zelfredzaamheid digibeten – (vb boodschappen) Financiën-
Ook op de arbeidsmarkt verdergaande technologische ontwikkeling	Noodzaak om 'bij' te blijven neemt verder toe	
	Minder arbeidsplaatsen, minder druk op de arbeidsmarkt, ook in de zorg	Zorgkosten + Financiën +
	Minder banen voor laagopgeleiden; meer mensen met grote afstand tot arbeidsmarkt	Meer vangnet nodig Financiën+
Toenemende transparantie van voorzieningen o.a. digitaal	Toenemende afhankelijkheid van digitale infrastructuur	
	Extra aandacht bescherming privacy nodig	
	Verdere verdeling van kennis	Zelfredzaamheid +
	Toenemende mondigheid	
	Toename behoefte uitbreiding digitale infrastructuur	
ECONOMISCH	Aantrekkende economie: meer banen en werkgelegenheid Echter: aantal banen in Drenthe stijgt minder dan landelijk gemiddeld. In Tynaarlo zijn relatief veel mensen met een bijstandsuitkering die een grote afstand tot de arbeidsmarkt hebben en derhalve niet automatisch profiteren van de aantrekkende economie	Financiën +
SOCIAAL-CULTUREEL		
Ouderen blijven langer zelfstandig wonen	Toename vraag naar ondersteunende voorzieningen	Vangnet + Financiën +
	Meer behoefte aan mantelzorgers	Beleid +
	Meer druk op mantelzorgers (overbelasting);	Vangnet + Financiën +
	Meer eenzaamheid/ sociale isolatie	Participatie -

	Minder beroep op zwaardere voorzieningen	Vangnet - Financiën -
Zorg wordt duurder	Toename zorgkosten	Financiën +
	Noodzaak keuzes te maken Solidariteit komt onder druk?	?
	Hoge zorgpremie, risico dat mensen onverzekerd raken	Vangnet + Financiën +
Groei deeleconomie: toename huren, leasen en gezamenlijk eigendom	Leidt misschien tot grotere sociale cohesie	Participatie + Financiën -
	Misschien wordt het gewone leven goedkoper	Financiën -
Verdere toename mondigheid	Meer eigen regie en digitale vaardigheid	Zelfredzaamheid +
	Kans om maatwerk te kunnen leveren	Beter functionerend vangnet, Financiën -
	Stelt extra eisen aan de communicatie	
	Soms sterkere lobby om je gelijk te halen	
Toename depressiviteit (in 2014 had 8,8 % van de Nederlanders in dat jaar een depressie).	Als die ontwikkeling doorzet meer zorgbehoefte	Financiën +
Ontwikkelingen als gevolg van beleid met gevolgen voor het sociaal domein		
Opvang cliënten GGZ buiten instellingen (extramuralisering), ook jeugd-ggz	Geeft ontwikkelingsrisico bij betrokken cliënten, soms huiselijk geweld. Geeft soms problemen in de wijken. Soms 'ander' gedrag, acceptatie gering, soms verward gedrag.	Kosten veiligheid en handhaving nemen toe Financiën +
Minder dwingende overheid, meer zeggenschap burgers	Overheid meer ondersteunend, van 'zorgen voor' naar 'zorgen dat'	Minder vangnet nodig, meer preventie. Financiën-
	Minder regels nodig	
	Gevaar dat inwoners soms verwaarloosd worden	Escalatie: financiën +
	Gevaar dat minder mondige inwoner niet gehoord wordt	Escalatie: financiën +
	Meer onzekerheid over 'rechten'?	
	Inwoners voelen zich betrokken en gehoord, betere verhouding overheid en inwoners	
	Andere vaardigheden personeel, bestuur en management nodig (eigen organisatie)	
nieuwe wijze van werken kost meer tijd. Capaciteitsprobleem		
Toenemend belang duurzaamheid, beleid tegen klimaatverandering	Gevolgen voor publiek vervoer, hulpmiddelen, leidt tot eisen aan begeleiding/huishoudelijke hulp	Financiën +
Onzekerheden		
	Dreiging grotere sociaal-economische verschillen	Vangnet groter Financiën +

Mogelijk verdere globalisering en Europese integratie	Tendens verdere flexibilisering arbeidsmarkt (zie daar)	
Mogelijk toename verschillen in inkomen, vermogen, opleiding en gezondheid	Grotere sociale en economische verschillen, segregatie	Participatie - Vangnet + Financiën +
	Extra behoefte aan gezondheidsbeleid	
Mogelijk verdere flexibilisering arbeidsmarkt	Inkomens worden onzekerder	Vangnet +
	Belang employability neemt toe	
Mogelijk bestuurlijke schaalvergroting	Democratische controle een vraagstuk	
Mogelijk afnemende tolerantie	Mensen die anders zijn worden minder getolereerd	Meer uitval Vangnet + Participatie – Financiën +
	Moeilijkere integratie nieuwkomers	Participatie – Vangnet + Financiën +

Veranderingen regels met gevolgen op korte termijn in het sociaal domein		
Gemeente wordt verantwoordelijk voor beschermd wonen en maatschappelijke opvang in 2020	Grotere financiële onzekerheid	Beter vangnet, minder escalatie door zorg op maat.
Voorgenomen 'Netflix'- tarief voor WMO-voorzieningen (Regeerakkoord)	Aanzuigende werking, financiële gevolgen (minder inkomsten, meer uitgaven)	Financiën +
Wet verplichte GGZ. (Aangenomen in 2017, inwerkingtreding nog niet bekend.) Verplichte zorg in crisissituatie thuis.	Nieuwe taak op het gebied van verplichte zorg. Tolerantie van de omgeving is punt van zorg.	Meer crisissituaties onder verantwoordelijkheid gemeente. Meer vangnet en acute inzet van expertise nodig. Financiën+
Voor 1 oktober 2018 moeten gemeenten een sluitende aanpak hebben voor de ondersteuning van mensen met verward gedrag.	Sociaal domein en domeinen zorg, veiligheid en handhaving worden samengebracht.	Financiën +
Besluit verplichte meldcode huiselijk geweld en kindermishandeling. Dit besluit verandert per 1 januari 2019. Er moet een afwegingskader in de meldcode worden opgenomen.	Houdt verandering in van werkwijze (oa met Veilig Thuis).	
Per 25 mei 2018 is de Algemene Verordening Gegevensbescherming (AVG) van toepassing. De Wbp geldt dan niet meer. Vanuit de AVG geldt voor het verwerken van gegevens onder meer: wettelijke grondslag, toestemming en doelbinding. Handelen in afwijking van deze verordening kan bijzonder hoge boetes met zich meebrengen. Werkwijze Wmo en Jeugd moet ook voldoen aan AVG.	Toetsing van huidige regelingen privacy aan de verordening. Waarschijnlijk aanpassing van de werkwijze. Handelen in afwijking van deze verordening kan bijzonder hoge boetes met zich meebrengen.	
VN Verdrag gelijke rechten voor mensen met een beperking: inclusieve samenleving	Meer voorzieningen nodig	

Lokale bijzonderheden korte termijn		
Ontwikkeling van het aantal jongeren: stabilisering op 23% van de bevolking is hoger dan landelijk gemiddelde	Stijging van de vraag naar jeugdhulp	Financiën +
Stijging mensen in schulden, budgetbeheer en armoede	Toename ondersteuning Toename preventief beleid	Financiën +
Stijging ondersteuningsbehoefte kinderen uit gezinnen met minimum inkomen	Stijging kosten jeugdsport/cultuurfonds stichting leergeld	Financiën +

Toename verwijzing door expertiseteam jeugd	Meer grip op jeugdhulp en meer mogelijkheden voor preventief oplossen	Financiën -
	Overbelasting expertiseteam jeugd	
	Wachlijst, met als gevolg: <ul style="list-style-type: none"> • Bij sommigen: problematiek verergert • Bij anderen: bevordert zelfredzaamheid • Uitwijk naar andere toegangen (waar gemeente geen sturing op heeft) • Minder aandacht voor preventie • Minder samenwerking met andere actoren • Schade aan vertrouwen in hulpverlening. 	

Alles overziend de belangrijkste gevolgen:

Bedreigingen:

1. De sociale samenhang dreigt af te nemen.
2. Sommige mensen dreigen sociaal en economisch blijvend uit de boot te vallen, o.a. veel nieuwkomers.
3. Kosten beleid Sociaal Domein dreigen (fors) toe te nemen.

Kansen:

4. De ontwikkeling van de technologie kan bijdragen aan kostenbeheersing.
5. Nieuwe maatschappelijke initiatieven, zoals de deeleconomie, kunnen de sociale cohesie juist versterken

Bijlage 5 Resultaten Transformatieplan

Onderdeel	Opgave	Activiteit/ pilot	Aantal inwoners bereikt	Doel bereikt?	2016	2017	
Preventie	Sociale teams zichtbaarder en bekender, preventiever	Inzet van extra personeel miv 2017	Potentieel alle inwoners	Teams zijn zichtbaarder geworden, echter deel van de personeelsinzet is opgegaan in behandelen van casussen.	0	95000	
		Sociale teams in de wijk: fietsen		Draagt bij aan zichtbaarheid/ herkenbaarheid	3000		
		Informatie en voorlichting via lokale kranten, campagnes				5500	
	Eenzaamheid tegengaan	Miniconferentie en inwoners bijeenkomst inzake bestrijding eenzaamheid	25 inwoners/ 20 personen van organisaties	Zinvolle bijeenkomsten met vervolgspraken		561	
		Cursus Grip en Glans E/P	8 inwoners	Zeer geslaagd en gewaardeerd door deelnemers, werkt preventief		3514	
	Verminderen van armoede, beperken schuldhulpverlening	Sociale marketing/ duurzame gedragsverandering door in de huid te kruipen van inwoners/ behoefte van inwoners te begrijpen	40 betrokkenen	Verbinding met ervaringsdeskundigen in de gemeente, verbeterde samenwerking tussen sociale teams en GKB, nazorg bij schulden opgezet.	1386	27708	
		Startpunt geldzaken	25	Zinvol instrument.		Pm	Tlv armoedegelden
	Geschikte woonruimte bevorderen	Wooncampagne	0	Heeft niet plaatsgevonden		0	
		Trias-project 'welzijn op recept'		Nog geen eindresultaat, wel opgaande lijn; heeft meer tijd nodig		30000	
	Bevorderen gezondheid	Sociaal vitaal Eelde-Paterswolde	225 waarvan 135 zijn doorgestroomd naar sportaanbod	Zeer succesvol! Bijvangst: doorverwijzing 20 personen naar sociale teams/zorg		30120	
	Aansluiting sport als preventief middel met sociale teams	Buurtsportcoach	Indirect via sociale teams	Werkt goed		15500	
	Preventie via zwemlessen voor statushouders	Tussenvoorziening sport/ jade zwemlessen		Draagt bij.	6000	1050	
	Jongeren op gezond gewicht, gezonde leefstijl	Bijdrage aan JOGG Nederland	Indirect, alle jongeren	Indirect		8450	
		Nationale diabetes challenge door Fysiotherapiepraktijk Klein		Uitgesteld tot 2018		0	
	Indirecte kosten sportpreventie	Drenthe beweegt	Indirect alle inwoners	Indirect		5250	

	Extra inzet op cliëntondersteuning en inzet van specialistische expertise	MEE		Werkt preventief en bevordert kwaliteit		91813	
	Positief opgroeien van jongeren in de sport	Begeleiding aan sportverenigingen	2 verenigingen	Succesvol: verenigingen/ trainers geoefend hierin, passen het toe		35	
	Preventie verslaving bij jongeren	Cursussen alcohol, drugs, gamen, social media		Niet nieuw, wel goed bezocht door jongeren en hun ouders		390	
	Project Verbinding, laagdrempelige voorziening voor ontmoeting & participatie	Pilot Verbinding Plaats de wereld	75	Goede pilot, mooi resultaat, goede opkomst: preventie van isolement, inzicht in wat nodig is om bijzondere groepen te doen participeren. Loopt door in 2018.	8323	49457	
Participatie	Lichte vorm van dagbesteding, laagdrempelige ontmoeting, verbinden met omgeving en dorp. Steunen van burgerinitiatieven.	De Stiep; lichte vorm dagbesteding	44	De omvorming van de Stiep naar een gemengde dagbestedingsplaats is in ontwikkeling. Het is zichtbaar bedrijviger in de Stiep. Er zijn meer vrijwilligers gekomen. Huidige en nieuwe deelnemers worden actiever. Resultaat nog niet bereikt, moet in 2018 vervolg krijgen.		30000	
	Dagopvang voor mensen met lichte dementie en hun naasten	Odensehuis		Gestart in oktober 2017.		8000	
	Participatie van werkzoekenden	Sport maakt actief	24		6300	7851	
	Participatie voor mensen met grote afstand tot arbeidsmarkt	Een aantal maatwerk oplossingen		Onorthodox, bevordert direct deelnemen van een beperkt aantal inwoners	4950	6225	
	Voorkomen dat inwoners tussen wal en schip raken	Maatwerk bij wijze van experiment	1	Oplossing geboden waar instanties botsen over regelgeving, in dit geval o.a. tussen passend onderwijs en jeugdhulp.		7214	
	Participatie dmv theater	Updiggin' culturele participatie	10 actief, 50 passief	Mooie voorstelling, participatiemogelijkheid voor deelnemers		2585	
	Voorkomen dat jongeren problemen krijgen	Mentor4You	8	Goed project: vrijwilligers begeleiden jongeren		Tlv budget jeugdhulp	
	Zorg voor jongeren die door middelen gebruik risico lopen in hun ontwikkeling.	Pilot risicjongeren VNN	20	Binnen verschillende casussen lukt het, of is het gelukt jongeren en hun gezin in beeld te krijgen en passende zorg te bieden. Een positief bijkomend "effect" is de samenwerking die ontstaat met o.a. leerplicht en OGGZ. Men consulteert mij over een casus of vraagt betrokkenheid, dit komt ook voor als het gaat over volwassenen. Ja, binnen verschillende casussen lukt het, of is het gelukt jongeren en hun gezin in beeld te krijgen en passende zorg te bieden.		14500	

	Voorkomen dat jongeren problemen krijgen	Voorlichting HALT	Alle jongeren	Niet nieuw, wel zinvol		510	
	Moeilijk bereikbare senioren te bereiken en	Gekleurd grijs		Nog maar net gestart		1000	
	Te enthousiasmeren om deel te nemen aan culturele activiteiten	Aanschaf digitale sociale kaart		Aanschaf sociale kaart Mijn Buurtje.nl heeft plaatsgevonden, wordt operationeel in 2018.		13077	
Samenhang in samenleving							
Eigen kracht	Laagdrempelig ontmoeten voor kwetsbare inwoners	Lezing professor Baart	50		1570		
		Dorpshuiskamer st trias	15 per keer			15000	
		Koffieochtenden De Groeve	10 per keer			1000	
	Ontmoetingspunt in Zuidlaren	De Stiep (Werkpro) laagdrempelig ontmoeten	40	De Stiep heeft zich ontwikkeld als ontmoetingsplek.		20000	
		Trias opleiden netwerkcoaches	0	Hiervoor zijn geen gegadigden gevonden, helaas. Budget schuift door naar 2018.		20000	
	Laaggeletterheid tegengaan	Opzetten taalhuis (Alfa College)	6	Taalhuis in Zuidlaren opgezet; plek waar mensen hulp kunnen krijgen bij het leren lezen, schrijven en rekenen.		15000	
	Nieuwe vorm van burgerparticipatie	Projectleider adviesstructuur. Burger aan boord 2017 2018		Burgerplatform is opgericht! Komt in plaats van de eerdere adviesstructuren als wmo adviesraad en cliëntenraad wwb/wsw.		3134	
	Participatie inwoners en begrip vergroten over en weer	Voorstelling gekkenwerk	500	Eenmalige activiteit		2585	
	Participatie inwoners en preventie dmv sport	Voetbalkooi nieuwe akkers pw	35	Via voetbalkooi is contact binnen de buurt bevorderd		3000	
	Stimulering van de sportbeleving en-beoefening van mensen met beperking	Ritola waterpolo	30	Zinvolle activiteit voor de doelgroep		5000	
	Ervoor zorgen dat cliënten met een beperking en/of psychische of verslavingsproblematiek in contact kunnen komen met nieuwe/andere mensen en kennis maken met nieuwe mogelijkheden, interesses en ervaringen. Dit om de eigen zinbeleving en de eigenwaarde te vergroten.	Zingevingfestival	100	Jaarlijkse activiteit		340	

Vangnet	Mantelzorgers ondersteunen	Werving scholing zorgvrijwilligers Trias	4	Zinvolle scholing, ter ondersteuning van mantelzorgers		2119	
		Mindfulness mantelzorgers	15	Door de groep erg positief ontvangen		6000	
		Erkenning werk en mantelzorg	100 medewerkers gemeente			495	
	Vechtscheidingen	<ul style="list-style-type: none"> - In werkwijze opnemen, methodiek ontwikkelen. - Voorlichting geven 		Is via expertiseteam jeugd opgepakt in samenwerking met reguliere hulpverlening. Nog geen duidelijk concept voor preventie hierin!			
	Doorontwikkeling toegang- onderzoek			Heeft geleid tot collegebesluit om tot 2019 in deze structuur door te gaan	30000		
	Nieuwe vormen naast beschermd wonen	Geen pilot		Via inkoop is er een vorm van meer intensieve ambulante zorg mogelijk gemaakt; geen vernieuwende ideeën/ pilots op dit vlak			
	Het aanpakken van belemmeringen in gebruik van ondersteuning, zorg en inkomen- ondersteunende regelingen.						
		Onderzoek naar niet-gebruik van voorzieningen		Uitkomsten worden huidige benadering van inwoners ingezet		21366	
	Samenwerking met huisartsen	Inzet/spreekuur medewerkers expertiseteam jeugd in twee praktijken in Vries		Zinvolle pilot; geëvalueerd met huisartsen: kennisuitwisseling en samenwerking.			
	Betere monitoring van resultaten, betere onderbouwing van beleid	Dashboard sociaal domein door Eiffel		Geeft nulmeting zelfredzaamheid en participatie, en beleids- en uitvoeringsinformatie. Wordt begin 2018 geïmplementeerd in dagelijkse praktijk.		23800	
Monitoring							
Uitvoeringskosten transformatie					5800		
	1,0 fte voor 1 jaar--> 0,5 fte voor 2 jaar					35.000	
	Organisatiekosten				520	1000	
	Oogstavond 27/11/2017					2472	
	Samenwerkingsavond sept 2016						
*voorlopig overzicht, jaarafsluiting heeft nog niet plaatsgevonden							

Totaal

Geraamd 2016: 540.000
Geraamd 2017: 690.000

67.849

637.621